

המחנה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

באוסטריא אונגרי: לשנה 7.— כתרם להציג שנה 3.50 לרבע 1.75 באשכנז: לשנה 8.— כתרם ביתר הארצות: לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

"רמת המצפה" נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולה עתה משהיה ומכיל חמור ספרותי יותר מאשר עד כה. אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גודל השטח. ברכת מדיט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרם המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם. קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית הפערקת ולאדמיניסטרציה „HAMICPE“ Kraków, (בחוץ לארץ להוכיח: Oesterreich) בע"פ: רחוב סבאסטיאנא 32

Kraków, 15 Kwietnia 1910.

גליון טז.

קראקא, ו' ניסן פ' מצורע תר"ע.

ובחסר השכלתם ותרבותם. על-כן דואגים היהודים החרדים שם לעצמם ואינם בוחשים בחסדי הממשלה. זאת ראינו מהחלטת הסנהדריה הגדולה בפטרבורג, לבטל את הרבנות הכפולה ושילמדו הרבנים לשון וספר וחכמה, למען יכהנו גם בתור רבנים מטעם הממשלה להרמת קרן היהדות ולא ישלטו בהם עוד בורים וריקים. גם באו כבר לידי הכרה, שלא יוכלו להתגבר על חפץ למוד החכמה הנפרד, שהתפשט בין בני הנעורים בשעור מבהיל ועל פריקות עול היהדות התלויה בה. רק כאשר יקחו הם את הלמוד תחת ידם. אין לשום משמר על בני הנעורים ולכלאם בבתי-המדרש ולהלעיטם בעל כרחם רק ספרי פלפול ודרוש, כי-אם אדרבה ללמדם דעת וחכמה על מהות הקדש, לבל יצטרכו לבעוט ברבותיהם ובהוריהם וללמוד מפי נכרים באיסור. בוויילנא למשל נוסדה לפני שנתים החברה הכוללת כנסת ישראל לתכלית זאת, אך בגלל מלשינות בטלה. אבקש הם לא נואשו. בווארשא נוסדה זה עתה חברה גדולה של שותפים חרדים וחסידיים, ליסד שם ישיבה גדולה לתורה ולהכמה ביחד. מן התורה ילמדו לא ספרי פלפול לבד, כמו שהיו נהוג עד כה בכל הישיבות, כי אם תורה אמתית בסדרים נכונים, באופן שכל תלמיד הגומר שם למודיו ידע את חקי התורה ואת רוח היהדות עד שיגיע להוראה, ומלבד זאת ילמדו ע"י מורים מומחים את כל ענפי החכמה הכללית הדרושה לרב מודרני ולסוחר מודרני בזמן הזה. בחור בעל כשרון, המתאוה לחכמה ולדעת, לא יצטרך ליגע בעצמו עד כדי השחתת הגוף והנפש ועד שיהיה אנוס לחמיר דתו, למען יפתחו

מאמצעיו הוא. גם חכמת הרפואה עומדת עתה על נקדת-המצב, שאפשר לרפאות רק בתרופה הדומה למכה ולא במתנגד לה. זאת הכירו כבר היהודים החרדים בכל הארצות, רק לא בגליציה, הנשארה תמיד אחורנית בכל דבר. באשכנז וכן גם בהולנד נצולה היהדות האמתית כבר לפני עשרות שנים בתחבולות מודרניות, בחכמה, בדעת, בחנוך מודרני ובכלל בצרופה החיים המודרניים לחיי הדת, למען לא יצטרכו בני הנעורים למרוד באבותם ולבעוט בתורה ובמצוות ברצותם לחיות חיי בני דורם, לכל תשאר היהדות בויה בעיני הדור החדש ופרועה לשמצה והיהודים לא יהיו העם הסכל מכל העמים. שומרי תורה בארצות ההן הסתדרו לאגודה חזקה והם עומדים נגד כל הזמנים, כל סערות התרבות הזרה והחמירות השלטת שם בעזו לא יכלו לנגוע בהם ולהזיזם ממקומם. היהדות הקדמונה התאקלמה שם, אם אפשר לומר כן, ואינה יראה עוד מפני המודרנות. באונגרי מוסדים עתה מלבד אגודת הקהלות הקימת מכבר, גם אגודת יהודים חרדים, להגן על עניניהם הרוחניים והחמריים, לבל תסחה היהדות החרדית בכל הסערות הקמות לזעזעה.

אחינו החרדים ברוסיה עומדים עתה על ראש פסגת עבודת הצבור. אמנם הם השיגו סיוע רב מהממשלה. אבל הם יודעים, שאין להם להתפאר בזה, ידוע להם היטב, שלא מאהבת הממשלה אותם היא עוזרתם, כי-אם משנאת כל התקדמות וביחוד התקדמות היהודים היא לה לצנינים, היא רוצה כשפלות היהודים

מעמק לבי אניש במו"ט לאחותי מרת ליבה לארוסה עם מר שלמה פאלאנט ברדים. נפתלי קיהל — אולאנוב.

התעוררות החרדים.

ככל המדינות, מלבד גליציה, נראה עתה תנועת חיים ופעולה בין היהודים החרדים. הם פקחו עיניהם וראו, כי הגיעה עת לעשות, כי אין די עתה לקיים את התורה ולשבת בשלוה חבוקי ידים, כי-אם נחוץ לראות את הנולה, להשמר מפני האורב היושב בחדר. התרבות האירופית הולכה וחודרה גם אל בתיהם ועתידה היא להשכיח גם מזרעם את התורה אם לא יעשו עמה מלחמה בתחבולות. והתחבולות צריכות להיות מתאימות למצב העת, אם יחפצו עכ"פ לקוות לקצת נצחון, בכלי נשק משנות המאה הי"ז לא יוכל עם באזיא או באפריקה לנצח נגד עם אירופי הנלהם בו. אבל כבר השכילו גם כל העמים הפראים להבין להם בלי-נשק מודרניים שיוכלו לעמוד על נפשם נגד עמי אירופה, השואפים לבלעם ולנשלם מעל אדמתם וגם הצליחו. גם היהודים החרדים העומדים בקשרי מלחמה עם התרבות האירופית, השואפה לבטל את היהדות, לא יוכלו לנצחה בכלי-נשק ישנים מימי הבינים, למשל בהחרמת הדעת, בגרוש המשכילים מבתי-המדרש ובגזירות על כנדים ושאר דברים חיצונים כאלה. המלחמה צריכה להיות מודרנית, צריכים להלחם באויב באמצעים, שאינם שונים ונרועים

אומנות וגאונות. הוא מסולל לו שמה חדשה, לא רק בתכנן, אלא גם בסגנון. זה צריך להיות ספוג מליצה ופיוט, בהיר נוצץ ומבריק, לא חסר ולא יתיר, המלים ספורות ושקולות וחלילה להשנות אפילו דבור אחד, אפילו הברה אחת ואפילו אות אחת. מה עשה? החליט להשיב את שפת התנ"ך לתחייה, לכתוב פסוקים קצרים ומקבילים עם פסקי מעטים כפסוקים ממש וכדי לתבל את הישן בחדש קשר את עצמו בכבלי תנועות ומשקל בדלת וכן בסוגר והתחיל כל תיבה במים או באל"ף ואת הגימ"ל השמיט בכל המאמר לגמרי.

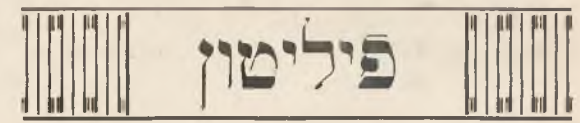
את הגימ"ל לא היה יכל לסבול. הוא היה כבר פה קצת ובקושי היה מבטא את האות ההוא. אך על זה לא היה מצטער כלל, אדרבה מזה היה נהנה בסתר לבבו. חוקר אחד הראה בראיות והעלה להלכה, כי כל איש מצוין יש לו איזה סימפון בגופו או ברוחו, ובמסו של ככרות פה היה לקוי המובחר שבמין האנושי, כאשר העידה התורה בפירושו. אבל קושי מבטאו לא היה המעט היחיד, שהחסיר את הגימ"ל במאמרו, הוא רוצה להרגיל את הסופרים, שישתגלו לכתוב בחסרון איזו אותיות מן האלפא-ביתא, כי לדעתו רבות מהן מיותרות. היש יותר מעשרה ציונים לחכמת החשבון? ובם מתבטאים כל המספרים עד לאין תכלית והאם לא נוכל לצמצם מעט מעט גם באותיות הכתב? האין זאת התקדמות מרובה והמצאה חדשה? התמעטות אותיות האלפא-ביתא אצל סופר תהיה קנה המדה למד בה את כשרונו, כל הממעט הרי זה משובח וגדול מחברו, וברבות הימים אולי יקום אומן גדול גאוני

צנוע ונחבא אל הכלים ומתמכר אל עבודתו הפדגוגית בהשקט ובמנוחה חישאית.

דבריו מעטים אך מחוכמים וחוקרים לכל תכלית, סברותיו מיושרות ומחודדות, מלותיו מנויות ושקולות ומשפטי פיהו חודרים לפני ולפנים לעומק הדבר ולאמתתו, ומרגיש הוא שכדאי כל דבור היוצא מפיו להחרת בצפרן שמיר ולהכתב באותיות זהב ולדרוש עליו תלי תלים של הלכות, להרחיבו ולהעמיקו ולהעלות עליו שרמון של ספר שלם.

הוא מרגיש, שהוא בא לעולם קדם זמנו במוקדם איזו מאות שנה. כל מה שהוא קורא אינו מוצא חן בעיניו. המליצה מפלה וחסרת טעם ואפי והרעיונות אינם מקוריים. לחחקירה הזאת אין כל יסוד בריא והסתירה מתבלטת ומנקרת את העינים. זה מעלה גרה בהשערות ומסקנתו מופרכה מעיקרא. הלז מפשט ומרבה מלים ואינו מטעים את העיניו בדבועי מאריך במקום שראוי לקצר ומקצר במקום שראוי להאריך. פה לא נמצא הבטוי הנכון להמושג ושם הדברים בלתי מובנים ומסורסים, כאן הדברים קטועים והתם יוצאים דופן, בקצור הוא מוצא את המליצה של עכשו בלי פיוט, הסברות בלי הגיון, החקירות בלי יסוד מדעי וההשערות בנויות על בלימה, הכל ישן נושן, אין מלה חדשה, אין מיסת נשר, אין מעוף הפרם, אין שאגת הארי ואין קפיצת הלבאי!...

הוא, נחמיה, יכתוב מאמר מדעי, הוא רוצה להראות להעולם איך כותבים מאמר מדעי: מועט מחזיק את המרובה, שנים שלשה גליונים מלאים מקוריות וחרירות, הוא

פיליטון

הענו.

מאת ישעיה פוכם.

נחמיה המורה הפרטי בעיר פרשנה איני בעל גאון כלל וכלל, הכל יודעים, כי הוא מלומד גדול בכל שבע חכמות, אין דבר אשר לא ידע ואין ענין אשר לא יחא בקי בו, בבית מדרשו של שם ועבר הוא גאון וכיפיותו של יפת הוא בן-בית. בפילוסופיה — הוא יודע את כל השמות ומסעידין ומעפי סעיפיהן והוא יחשוב לך כרוכלא את כל שמות הפילוסופים הראשונים והאחרונים ומכמלם כלם בהבל פיו. בחקרי דין — הוא משים לפניך כל דיני ישראל ודיני עכו"ם הקדמונים, משהו אותם ומראה בעליל עד כמה הם נשתוים או מחולקים ובאיזו מדה הם מתרחקים או נפגשים יחדו, חימיה — כל שמות החימיים והמצאותיהם שגורים על שפתיו, חשבון — והנה הוא מראה לך באותות ובמופתים, ששתי פעמים שתים הן — חמש! פדגוגיה — הרי זה המקצוע שלו: פסטלוצי לא הגיע לקרסוליו. הסתוריה — אין הסתוריון כמוהו: רנן היא שמהי וספוג ע"ז לישראל ונרץ אינו מבין את הכתוב כמשמעו ומשבח את המקרא, בספרות היפה אין איש מוצא את ידו ואת רגלו יותר ממנו, הוא יודע את כל הפימנים ומקסים אותך בבקרתו העמקנית, כמשפטו החרוץ ובדבריו ההגיונים — ואף-על-פי-כן הוא ענו

הנציב ד"ר בובנינסקי פקח הוא ולא נעלמה ממנו הסכנה הצפויה למדינה אם יתרצה להיות כלי-שרת בידי מנהלי המפלגות, אשר ברצונם לתת מתנות טובות לעוזריהם בתור רשימות ל"ש" יום משתמשים במליצות אהבת האכרים ואלכחוליות, לקפח לחם היהודים, בובנינסקי הגיד בגלוי בועד המדינה: הנהגות העדות חיבות להקטין את השכרות ולהשגיח על בתי המשתה. ואת התפקיד הזה לא יטלאו כאשר תהיינה הן עצמן בעלות רשימות למדינת "ש" אנחנו רוצים לכמל את זכות הפרופינציות של המדינה ואיך נקים תחתיה זכות פרופינציות של העדות? הנציבות שאלה או מאת העדות כמה רשימות הן צריכות. שבע מאות עדות דרשו, שלא ינתן במקומיהן שום רשיון למדינת "ש"; זוהי נקמה על אשר מנעו מהן את הרשימות. יתר העדות וביחוד הערים דרשו מספר רשימות כפי אשר קצבה הנציבות מראש: בערים רשיון אחד לת"ק נפש אדם ובכפרים רשיון לת"ת נפש. ולפי שישנן עתה בגליציה כשמונה מיליון נפש היו איפא כמ"ו אלף בתי מדינה. מרת היושר של הנציב, שהראה עד כה, היא ערכה נאמנה, שלאנשים, שעסקו עד כה במדינת משקים, ינתן דין קדימה, נקמה בי ד"ר בובנינסקי לא יכויב את התקוה הטובה האמורה בזה.

א. ב. ווערנער.

הסכמת הדומה ללחץ היהודים.

עתה לא יוכלו עוד להאשים את ממשלת רוסיא כי גזירותיה על היהודים מתנגדות לחקי החרות והקונסטיטוציה מאקטמבר 1905. היא השיגה עתה הסכמה ללחץ היהודים מאת רוב הדומה. הגזירות הרעות מאושרות מאת באי-כח העם באופן קונסטיטוציוני. עתה אין הממשלה צריכה עוד להצטרף, אינה צריכה עוד לחפש אחרי מעטים ונמוקים, אין איש יכול לקרוא תגר עליה, כי היא ממשיכה את חקי ממשלת היחיד בימי החרות. היא תוכיח עתה לכל העולם, כי היא ממשיכה קונסטיטוציות ככל ממשלות אירופה, ובשביל זה היא ממשיכה את הגזירות הרעות על היהודים, כי בן רוצה הדומה ועליה לשמור רצון העם. הדומה דנתה על האקדמיה לרופאי הצבא, הקומיסיה הציעה שלא למנות רופאים יהודים בצבא ושלא לקבל סטודנטים יהודים באקדמיה. הצירים הימניים פורשקוויטש ומרקוב טפלו עלילות שקר על התלמוד ועל נמוסי היהודים והזהירו מפניהם. האקאדמיקים אנשי המפלגה הממועצת, מפלגת הממשלה, העמוד הימין של הדומה התחברו אל הצוררים וברוב דעות החלט, להוציא את

בולוטשוב ז"ל בקש ליסד אגודת רבנים לתכלית זאת ונפטר מן העולם כטרם הספיק לבצע אידיאלו. מדוע אין רבנים אחרים נוטלים את רגלו הנופל בידיהם. וגם את הרבנים מגוע פרידמן, היודעים את דורם היטב ובקיאים בדרכיו ובצרכיו, נעזו לשאול, מדוע הם יושבים ילולים ושאננים בבתיהם ואינם מתחזקים להשפיע על הדור לטובת היהדות בעתיד? ממי הם יראים? רבנות יהודים תחת ידיהם וטוכנים לפקודתם, והם יכולים לפעול הרבה לתועלת היהדות לדורות ומדוע הם מחשים? מדוע אין פעלם נבר? היכלת בידיהם לתקן ולעמוד בפנין, ישתמשו בה לטובת אומנתו.

על המצפה.

ק"ן הפרופינציות בגליציה.

בישם הזה פרסמה הוועידה זאנג-אונד מאנאמאנס-צייטונג, עתון מצוין ורב הקוראים מכל הדומים לו, מאמר על-אדות מצב יהודי גליציה עתה, בהיות הרב דמוקלם של חקי המוונים תלויה על ראשם. במאמר הזה, שעורר שימת-לב בתוך הצבור היהודי וגם בחוגים פוליטיים של בלתי-יהודים, כתוב כך: כ"ד אלף בתי-אבות בעלי יותר מק"נ אלף נפש מחכים עתה למאמר פיו של הנציב הגליצי ד"ר בובנינסקי, אשר חייהם ומותם ברעב תלויים בו, בסוף השנה הזאת יבא הק"ן לפרופינציות, שכ"ד אלף בתי-אבות מצאו בהן לחמם. על אופן חלוקת הרשימות על בתי מדינה חפשים פרץ ריב חזק, בצד אחד כ"ד אלף בתי האבות, שהיו עד כה ממשלח"ד זה ובצד שני מפלגות פוליטיות, אשר בתואנת מלחמה נגד השכרות הן רוצות לקחת את בתי המדינה תחת ידיהן. הרב-פולנים, מפלגת-העם הפולנית והרותנים דרשו כלם בועד המדינה, למסור את הרשימות להנהגות העדות ולחברות האכרים. מה יהיה לק"ן אלף הנפיש, אשר יאבדו פתאם את לחמם, לא ישמו הפוליטיקנים לבם, לא אבו גם להבין, כי סכנה היא לכל הממלכה למסור פתאם ק"נ אלף נפש אדם לרעב ולפחסור. אמנם ידוע לאדונים האלה, כי פ"ה אחוים ממא מאלה יהודים הם. בארץ, שישני שלישיות יהודיה הם אבוינים וחיים מחסדי אחיהם, אין מנהיגי המפלגות עושים לעולם עמהם הישר והטוב, עוד מאה אלף חוזרים על הפתחים מה הם בעיניהם. הם לא יכלכלום, מה שהתחילו חברות האכרים, הנתמכות מקפות הממלכה והמדינה, יגמרו גזולי הרשימות למדינת "ש": גרוש היהודים מן הכפרים ע"פ שמת רוסיא. אך קנאת המפלגות הזאת לא מצאה עד כה און קשבת.

לפניו שערי בתי המדע, אלא יכנס בשיבה הזאת ושם ילמד תורה ודעת יחד והכל כרוח היהדות הנאמנה ובאהבה להורים ולמורים ולגזע מחצבתו. זהו תקון היסטורי להצלת התורה והיהדות. לא כמו שהיו נוהגים עד כה בפולן ובגליציה, שכל בחור שנפשו חשקה בדעת החרם ונדהה בשתי ידיים עד שיצא מן הכלל בעל כרחו לתרבות רעה בלבב דוי ונפשו עליו אבלה וקלל את צור מחצבתו.

את תנועת החרדים נראה גם בענין ישוב ארץ-ישראל. הצעה נולדה ביניהם, והם מתוכחים עליה הרבה בכתב ובע"פ, ליסד הסתדרות מיוחדת ליא"י, שלא תתחבר אל ההסתדרות הציונית הכללית בהמזרח, אלא תעמוד ברישות עצמה. ותקבץ תחת דגלה את כל היהודים החרדים ולא תתערב בפוליטיקה ובעניני תרבות, רק תעסוק ביא"י לישים המצוה ולשים הצלת בני הנעורים מהשפעת הציונים החפשיים. אין אנו מאמינים באפשרות ההסתדרות הזאת בדור הזה עכ"פ. החרדים אינם מוכשרים לתנועה רבה כזאת, הדורשה מומחיות וכחות ארגוניזציים וגם כסף רב והחרדים חסרים כל אלה, יהודי הדר רגיל לתת הרבה נדבות ליהודים, אבל אין לו כל מושג מצרכי האומה בכלל. ולרבותינו האדמור"ים יש סבות לעכב בישוב א"י גם בצורה הכשרה הזאת. אבל חפצנו רק להראות על העובדה, כי התעוררות נראה ביניהם במקצועות צבויים, מה שלא הסכימו עד כה.

ובגליציה עוד הכל נדרמים, אין מתעורר אף למען התהפך על צדו השני. פה מבינים עוד בהגנת היהדות רק החרמת הדעת ובעור כל "מתחמין" מתוך ביהמ"ד, בלמוד התורה מבינים פה התעסקות בספרי פלפול לחדר התלמידים. אבל אין ידיעת התורה ורוח היהדות ע"כ אין חבת הקדש, אבל יש תשוקה לדעת בכל אחד ועלולים למעידת רגלים בכלשעת הכשרה. אין דואג לעתיד היחיד ומכל שכן לעתיד האומה, אין רואה את הנולד, אין מרגיש שזרם הזמן עושה את שלו בלי זמלה. בני הנעורים מואסים בפלפול הריק וחושקים בדעת ובמשלה-יד ואת הדעת הם אנוסים ללמוד באיסור ובסתור כמים נגובים והם מתרגלים בזה לעבירה ולהליכה בשירות הלב ולשנאת ההורים וסופם יוצאים לתרבות רעה ומתרחקים עד הקצה השני, שאין ממנו לשמך רק צעד קצר אחד.

וישנם פה יהודים מבינים את המצב היטב, ישנם גם רבנים, גם רבנים, הבקיאים היטב בקלקול הדור ובנחיצות תקנות טובות בחיי הצבור. אלא שכל אלה אינם מעיזים להרים ידם ורגלם בלי רשות בלז, שישם יש רק כלל אחד: בכל שנוי סכנה וכל חדש אסור. אבל מדוע אין הרבנים הבקיאים מיסדים אגודת רבנים להשתחרר מתחת העול הקשה. הרה"ג ר"פ רוהמין

תמורת חמץ פתח ונמצא תנועה תחת יתד. העורך לא יעז לתקן, כי כן התנה עמו בפירוש ולהעירו במכתב מיוחד יתבייש...

עוד דבר אחד מצערנו, הוא כתב להעורך בסגנון פקיד ומצוה בקצור: "להשתמשות, אבל בלי שום שנוי". ומתחת הדברים האחרונים מתח קו ארבע או חמש פעמים. העורך יחשוב לו, בלי כל ספק ופקוק כלל, לכבוד גדול, כי מלומד כמותו נמצא בין עוזריו. הלא גם שמו של העורך ועתונו יתפרסם בפרסומו הוא. זהו רקלם מאין כמוהו, ומנקודת הישקפת העסק שוה זאת אלקים יודע כמה, מאות ואלפים ואולי רבבות חותמים יתוספו לו והוא ירוח הון רב, ואם כן, זה שטרך הרבה ועמל הרבה לא יבא על שכרו? כמה זמן בלה הוא בכתיבת אותו המאמר! כמה לילות נדר שנה מעיניו! וכמה עת שעה בלקיטת חמר לאותו הבנין הנחרד! לכל מלאכה מתן שכרה בצדה, כמשמעה הפשוט של המלה, כלומר: כסף. ולא תהא כהנית כפונדקית? ולא יהא הסופר כפועל יומי פשוט? האם עבודת הספרות אינה מפרנסת את הנוף ואת הנשמה כעבודה אחרת המחיה את בעליה? ישנם סופרים היים על עטם, ומדוע יקופח שכרו? ומדוע לא דרש בפירוש תשלומין בעד מאמרו? הלא הוא מורה עברי עני, ואם היה עוסק בהוראה באותן השעות של עבודת הספרותית היה משתכר ג"כ סכום הגון! ובשביל שהוא מורה דרך ומזכה את דרכים, מסולל מסלה חדשה בספרות ויוצר ובורא חדשות ונצורות ומאיר לעולם ולדורים בו בנאוניתו, יצא בידים רקניות?...

לגנאי. מובן מאליו שאלה האחרונים יהיו מקנאים בו ויתאמצו להקטין את דמות דיוקנו הרוחנית. אבל גם זאת לא איכפת לו. גם זאת תועיל לפרסומא מילתא. ספרות גדולה רחבה ועמוקה תכרא. כך מי שיש לו להגיד איזו מלה יבא ויגיד ובא רעהו וחקרו: איפכא מסתברא! לא זאת כונת המחבר! הפילוסוף שצין בעל המאמר סובר להפך, ויבא השלישי וימצא איזו סברה דקה מן הדקה ויבריע ביניהם, זה הולך לשטתו וזה הולך לשטתו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגו.

וכלל גדול הוא, בכל מקום שיש מלחמה והתנוששות, יש היים סככים, יש תנועה, שאון והמולה ההולכים וסואנים ורועשים וחודרים לכל המבואות, לכל הסמטות ולכל הבתים ולכל החצרות ולכל פנה נדחת, שבני אדם נחתים שם, ותמלא כל הארץ תהלתו. ויתמהו ויתפלאו וישאלו איש את רעהו, מן הוא זה המחבר? מבית מדרשו של מי יצא? ובעפר רגלי איזו חכמים התאבק? באיזו אוניברסיטה למד? אז יצא הוא ממהבוא וידפס את שמו וכתבתו גלוי לכל, וישמע כל העולם ויתמה: הבורא תקופה חדשה בספרות אינו לא רב מוסמך ולא דקטור מוכתר ומדופלם אלא אוטודידקט, מורה עברי עני, אחד מגולי רוסיא, הנסחף אל עיר הנדחת פרשדנה.

עוד הדאר נושא את מאמר המאמרים בתבתו ומרם הגיע למהו חפצו ולב נהמיה התחיל נוקפו. כמדומה לו שבא"ז מקום החליף אלף בעין והחסיר ואו נגר המסורה שעשה, ובמקום אחר נקד שוא פשוט

ויכתב לנו ספר עב הכרם ומלא ענין, חבור רב הכמות בשתים שלש אותיות, ואולי בלי שום אותיות כלל... נחמיה עבד בישעה פנויה ביום ובלילה, כתת בדם לכבו וכמה עצמותיו. הוא קרא וישנה הרבה והתאמץ להניח את כל החכמות שבעולם כאותו המאמר, בכל פסוק הציב ציונים ובכל מלה מראה מקומות והיה כמספר המלים כן מספר הציטטים ועל הציטטים עשה ציטטים אחרים ולא הניח ספר מדעי אחד מספרות ישראל ומספרות הכללית, שלא הכיאו וקרא את שמו ואת ישם מחברו.

כאשר נגמר המאמר היה מניה אותה, הוסיף ונרע, שנה וחדש, הישמיט והעדף, החליק וצהצה ומראי המקומות הולכים ומתרבים. אחר כך ספר ומנה את מספר המלים של המאמר, את הכרותיו ואת אותיותיו, את תנועותיו ואת יתדיו ועשה מסורה סביב לו. אמן את ידו וכתב בכתב נקי ומחודר את המאמר הנפלא ההוא על נייר רגל ושלה אותו אל עתון עברי באחריות הדאר, שלא יאבד חלילה, והשביע את העורך, שלא ישנה ולא ישמיט כלום, פן ישחית חיו את הכונה ואת זוו והדרו של המאמר וידפיסהו בנקודות דוקא יבדוק כמו שנקד הוא את הכתב-יד. והמניה היא למעשה יש זהיר וזהיר אפילו בקוצו של יוד.

ומכיון שהמחבר דנן היה עני מאד התם את עצמו בעלום שמו. הוא היה מישוכנע, שמאמרו יכרא תקופה חדשה בספרות. כל העתונים יפרסמוהו בהעתקות ובתרגומים בכל הלשונות שבעולם, ובכל הארצות יתחיל פלמום של דברים ובקרת, הללו לשבח והללו

אבל עברו שבועות ויודל גליצ'ר בריא. הוגה ומדבר בשכל וזכר כל ימי נערותו בפרטיות ולא עוד אלא למרות שנותיו — הוא היה אז כבר כבן נ"ו שנה — מראהו כאיש צעיר, כביום נפלו אל המטה, כי במצב גלמותו לא השתנה מאומה. המט והאברים לא עברו בכל הימים הרבים, על-כן לא הזקינו. בעל כרחם הסכימו הרופאים להוציאו מבית-כלאו. אבל אנה ילך? בית אביו הקטן נמכר בחובותיו ועבר כבר מיד לידי כעשר פעמים ויודל למרות תשוקתו לשוב אל הבית ההוא דוקא כבימי ילדותו החביבים לו, אינו יכול להגיע אליו.

אנכי התעניינתי בגייל האמלל, מורי ורבי לפני, וחפשי אחריו ומצאתיו יושב על ספסל בגן העיר. הכרתיו מיד והוא לא הכירני, אני זקנתי. התודעתי אליו ושמת כי ודבריו הראשונים היו על-אדות בית אביו, שנשחקע בידי זרים בלי צדק, כבר חפש תחבולות הרבה אך לשוב אליו וכלן עלו בתהו. עתה בא לידי הכרה, שלרכוש אותו להיות קנינו לא יוכל מאין כסף ומאין חפץ לבעליו למכרו, אבל משתוקק הוא עכ"פ לשכור לו שם דירה, תחי קמנה, ר' על ד', "אבל בה איש, כי איתיה, כן קרא מנהמת לבו. מה נשתנה העולם מחוצה לי במשך ימי דוממות! הנה מרכבות ענקיות, בתים שלמים, עוכרות בכל הרחובות בלי סוסים ובלי קיטור; בקו-הברזל האלה, המתוחים על כל פני אויר העיר, שמעתו, מדברים בני אדם כל היום זה עם זה מרחק כמה מאות פרסאות; מים אין נושאים עוד מן הבארות, כי-אם כל אישה מוציאה לה מים מן הכתל; איזו מכונות נפלאות עוכרות עתה בחוצות העיר, לטהר את המסלות המרוצפות באבן אחת שלמה ולנקות את הכיבים והחצרות. בכל פסיעה שאני הולך אני מוצא נפלאות חדשות, פלאי פלאים, שהשכיל הבריות לעשות במשך ימי תרדמת הארוכה. מה נשתנה הכל בחוץ! ואולם אני לא נשתנתי מאומה, אבל כפי הנראה גם שאר בני האדם לא נשתנו כקרנם פנימה מאומה. אותו החמס, אותה התרמית, אותה רדיפת הבצע, אותו לחץ עניים ודכוא החלשים, מה אני אומר! המצב המוסרי גרוע הרבה עתה בימי הנפלאות מאשר היה בימי נערותי, בכל מראה עיני אני מוצא רק גזל ואכזריות, שרירות ודון, וחיי החמס ורדיפת התענוגים מה גברו! אינני יכול להשיג איך יוכלו אנשים כנים ותמימים כמוני להיות בזמן הזה, אולי אין לכם כלל כאלה! דור המבול, השחית כל בשר דרכו! והיקרות מה נוראה! איך תוכלו לעמוד בה? סנוס שייכל בית אב בימי לחיות בו חרש ימים אינו מספיק היום לשלשה ימים! אהה ה', למה הקימותני מחלי, לראות רק עמל ואון! לולא נשחת הדור כל כך היו מוצאים דרכים להשיב לאמלל כמוני את בית אביו, שלקחוהו זרים בלי משפט, בכל לבי רוצה אני לשוב לעפרי!"

בשבתנו כן מתעמקים בשיחה, עבר לפנינו חבל נערים קטנים מתקוטטים ומתרגזים בשפת עבר, "מי אלה?" קרא יודל בתמהון, "אלה תלמידי בית-הספר העברי פה?" ענית, "בית-ספר עברי? מה זה בית-ספר עברי?" "ישנם עתה אנשים, ענית, שנוכחו מן הנסיון, שה'חדר', שהיינו רגילים בו בילדותנו, אינו ממלא תפקידו, הוא מלעיש נערים קטנים רק בפלפול ולא בתורה ולא בדעת ורק אחד מאלף יוצא מן החדר תלמודו בידו והשאר לא יכלו ללמוד מאומה מספריו הפלפול הקשים, ע"כ יסרו בכמה ערים ב"ס עבריים, ללמד את הנערים בתחלה את הלשון העברית על נקלה כשפה חיה ואח"כ ילמדו תורה, מוסר היהדות ודיניה ומנהגיה, אבל גם עניני חול ילמדו, כל ענפי הדעת, כמו בכל ב"ס, הילדים שיצאו מביה"ס הזה יהיו יהודים לה' ולאנשים, אמנם להתפלפל בסוגיות הש"ס והפוסקים לא ידעו, אבל גם מתלמידי החדר רק אחד מרכבה יודע זאת וילל צרך, כי את דיני תורתנו יכולים לדעת בלעדי הפלפול, יודל הרים כפיו למעלה וקרא בצלחה: "ברוך שהחיני וקימני והגיעני לזמן הזה!" כדאי היה לקום לשמוע את הכשורה הזאת!

"אך גם במשפטך על השחתת המוסר — הוספתי לבשרהו — לא צדקת בכלל, התראת את האנשים הצעירים הושבים על הספסל ממולנו? הלא נכרים הם בעיניך, אמנם אבותם היהודים חנוכים בנכרים ונתנו לאחרים חילם, כי לא היו בתי-ספר עבריים ולחנך

ובאונגן, קרבנות כל העלילות הרעות הנזכרות. ומדוע רואה שפט בהם את ההפך ממה שרואים מנהלי המדינות באירופה? בעל כרחנו נאמר, שכל אחד רואה ביהודים מהרהורי לבו, היהודים הם כראי מלמש, שכל אחד רואה בהם את כבואתו ומפני כבואתו ירא כל אחד ולא מפני היהודים, הנוטה לתאוה להרוס סדרי המדינה ולהביא שואה על יושביה רואה בנו עדת מורדים קושרי קשה, הנוטה לזמה ורציחת ילדים נקיים רואה ביהודים רוצחי ילדים, הנוטה לרימות ושלחת-יד בהון זרים רואה ביהודים רמאים ונוכלים, הנוטה מטבעו לרכוא אחרים ורציחת החלשים רואה ביהודים רודפי שררה ורודים בכל, כל הפוסל — כמומו פוסל, ואנשים הנוטים מטבעם לצדק ולישר רואים ביהודים אנשים צדיקים וישרים, אלא שישנם יוצאים מן הכלל, ומה תקנתנו? תקנתנו היא, שכל עוד מטל עלינו לחיות בין העמים צריכים אנו להתדבק רק באוהבי צדק ודורשים משפט, בכל איש טוב וישר, בחסידי אומות העולם ולעזרם להגיע לגדולה והם יראו בנו את אשר מושלי אמריקה, אנגליא, הולנד ואיטליא רואים בנו, אזרחים ישרים, אנשי אמת, רודפי צדק ועוזרים לתקן המדינה והצלת יושביה יותר מאחרים, והאת עושה באמת כל יהודי ישר בכל הארצות, רוב בני עמנו בכל מקום שהם, ולא חנם יקראו צוררנו לכל איש ישר ודורש צדק בכל העמים "יהודי", כי אין הכדל.

פיריטון קטן

מה נשתנה.

היה לי בנערותי מלמד צעיר ת"ח גדול, פעם שכב בלילה סמוך לחלון פתוח והדלת נפתחה ממולו ורוח כריך נשב משני עברים על הישן והתקרר ובבקר לא יכול לקום עוד, צדו האחד נעשה כאבן דומם, זרוע ימינו יכשה, עין ימינו נדעכה ופעולת מחו נשבתה כלה. מאז והלאה שכב יודל גליצ'ר — כך שמו — בבית-החולים במחלקת חולים שאין להם תקנה. אבריו הפנימיים היו בריאים, אבל שתה, עכל והוציא ככל האדם, אבל להתנועע, לחשוב מחשבה ולדבר נבצר ממנו, מצבו היה כמצב הצמחים ממש, כן כשלשים שנה, פתאם נעשה לו נס, לא נודע איך היה הדבר יודל הגולם נפל מעל מפתו ובכת החכמה נזרעו מחו והבריא וקם על רגליו ושאל היכן הוא, החולים ושומריהם נבהלו מפניו ובקשו להחזירו אל מפתו, אך הוא דחם מלפניו ודרש לתת לו בגדיו, כאשר התאושושו השומרים מן הבהלה מהרו להודיע בטלפון את הרופאים, כלם באו ואמרו, שהרבי נפלא בעיניהם, מקרה כזה לא ראו ולא שמעו, כחלום נראה הדבר בעיניהם, בכל אופן צוה, שלא יתנווהו לצאת מפתח ביה"ח, כי אינם מאמינים בכריאתו וכדאי ישוב הגולם לגלמותו כשהיה.

באחריות? כזאת וכזאת תקרה לפעמים, לא מכתב אחד יאבד בדרך והדאר משלם חמשים כתר בעד כל מכתב במוח באחריות שהלך לטמון.

נחמיה כתב אל המערכת ושאל אם מאמרו נתקבל ולא קבל תשובה, עשה דרישה וחקירה על הדאר ונוכה, שזה לא מעל בשליחותו, אז שלח קרטה כפולה אל המערכת וקבל תשובה קצרה: "המאמר בלתי מוכן ואינו ראוי לרפוס!"

ואה-על-פי-כן לא נפל לב נחמיה עליו, כגדל ענותנותו, כן גדל אמונו ובטחונו בעצמו, הוא אחד מיחירי סגולה, אשר אין דורו מסוגל להבינו, הוא אינו מספק אף רגע במקוריותו, כנאונותו ובחדושו אשר חדש, האין בהסתוריה משלו? הגדול אחד היה בעולם אשר שבר צלמי אלילים ישנים ובני דורו לא נענו לו עד אחר מותו? הוא אחד החכמים הנערצים, אשר היו ונבראו קדם זמנם, המוחות הגסים והמטמטמים הם קשי ההבנה ויפה כתב העורך, איש פשוט בן-יום-יום, שמאמרו בלתי מוכן, אבל הטעם האמתי ידוע רק לו לנחמיה לברו, זהו מפני עמק המושג וקוצר המשיג, הוא החליט לשוב אל פנתו החשכה ולעבוד בשקידה, בענוה ובצניעות ובחשאי את עבודת ההוראה הלאה ולהשליך את עמו מידו לגמרי — כי לא אפשר דרא...

היהודים מן הכלל, זה הוא גלוי-הדעת הראשון של הדומה השלישית על-אדות היהודים, עד כה נזרה מחוות דעתה בענין המסוכך הזה, לא הפצה למשוך עליה חמת החפשים ולא חמת המאות השחורות והתעטפה בשתיקה, ועתה מצאה שעת הכשר להכריע והכריעה לצד המאות השחורות, לא החוק כשהוא לעצמו חשוב, כי גם עד כה לא היו רופאים יהודים כצבא ולא תלמידים יהודים באקדמיה לרופאי הצבא, אף על פי שבימי המלחמה נקראו אלפי רופאים יהודים לשרה המלחמה וחרפו נפשם למות בשביל חיל הצאר, אך חשוב הוא הפרינציפ, שהדומה הכריעה בו להחזיק גם להבא בחקים המגבילים, עתה אין עוד לדבר על-אדות בטול תחום המושב והקלת הגזירות, טענה טובה יש לממשלה לפני הורשים צדק: הפצתם קונסטיטוציה, הרי היא, הפצתם השגחת באיכח העם על מעשי הממשלה, הרי היא, אבל ראו, שגם אלה לא עזרוכם, הדומה בעצמה, ילד שעשעכם, דורשה להגביל זכויות היהודים, ומה עלינו לעשות עוד ולא עשינו! רוסיא היא רוסיא ולא תשנוה לעולם, עוד תוחלת אחת היתה למפח-נפש! עוז הצירים דורשי הצדק נשבר, לכם נמוג וידיהם רפו אחרי שמפלגת המרקה המכריעה בכל דבר, נוטה לימין, וע"כ כאשר הוכיחו צירים חפשים את הממשלה על גזירתה החדשה, שגזר המניסטר למסחר, כי גם כ"ס למסחר של היהודים עצמם יגבילו מספר התלמידים היהודים עד חמישה עשר ממאה, שתק המניסטר ולא חישש כלל אף לענות, אין צרך כלל להצטרק על זדון הנעשה ליהודים, בני היהודים אינם יכולים להכנס אל ב"ס התיכונים והגבוהים, ואם אין אפשרות לקנות חכמה בכלל רוצים היהודים לגדל עכ"פ בניהם לסוחרים מומחים והם מיסדים בכספם ב"ס למסחר בכל הערים, ולפי שיען הממשלה רעה כב"ס יהודי ואינה נותנת ליסר כלל כאלה, מורחים היהודים עצמם לחפש אחרי תלמידים נוצרים, ללמדם חנם תורת המסחר ובלבד שגם בניהם ילמדו, והנה גזר המניסטר, שאין לקבל תלמידים יהודים אף כב"ס של יהודים רק מ"י ממאה, רוב כה"ס יסגרו.

מה יחזו ביהודים?

בחג היובל ישל חבורת "בני ברית" באמריקה היה גם נשיא ארצות הברית טפט, במנאמה שנאם לכבוד החג, דבר נשבח היהודים בתור אזרחים טובים ונאמנים, שומרי חוק ואוהבי שלום, "אשרי אמריקה שהיהודים נקבצים בתוכה!" כן סים דבריו, ומדוע רואים עמים אחרים ביהודים עדת מורדים, נוכלים, אנשי בצע, רוצחים ועזי פנים, הרוצים לרדות בכל הארצות ולהשמיד ולנשל התושבים מהן? הלא אין יהודי אמריקה משבט אחר ולא כסביבה אחרת גדלו וחנכה, אלא הם אותם היהודים עצמם החיים ברוסיא, בפולן, באשכנז, ברומניא

ומאידך גיסא האין לו לעורך גופא חוב מוסרי לתת לו את שכרו משלם? כשהוא לעצמו אין לו קנה המדה לדעת כמה לתבוע, אם משלמים שכר סופרים למשל בעד כל מלה סך ידוע, כמה צריכים לשלם לי בעד כל מלה? האם מלות המאמר שלו הן מלות פשוטות, מלות שוקיות הקניות תריסר בפרוטה? הלא הוא יושב שבעה נקיים על כל טפה של דיו, בכל מלה יש חכמה עמוקה, כל אות מגדת דבר מה וכל הכרה יש לה כונה מיוחדת, כל קו רמו לדרושי רשימות וכל תבה אומרת דרשוני, כל משפט הוא ספר שלם והמאמר כלו ספרות שלמה ומקפת!... ולפיכך אפשר שמוטב שלא דרש כלום, כי כמה שהיה דורש היה פחות משוויו, ואם ישלם לו כפי ההכנסה, אם גם יטול העורך חלק בראש, יהיה שכרו הרבה יותר מאשר היה יכל לדרוש למפרע.

וכאשר עבר שבוע אחר שבוע והמאמר לא הופיע בדפוס התחיל נחמיה להיות נרגז ונרגז, האם אין מאמרו כדאי וחשוב למהר בפרסומו? באתרא דעייל יקא ליעול בשרא וכורא! דברים שפלים ילדי-יום-ומעשי דרדקי ממלאים את הגליון עד לגעל-נפש, ומאמרו מנת לו בתיקו של העורך כאינו, לא בא לעולם! או שמא לא הגיע אל כתבתו? זרו הפתרון היחיד, אשר בו מצא נחמיה נחם לנפשו, ואם תאמר הלא היה בטוח

ילדים בזמן הזה רק על הפלפול התלמודי לא חפצו אנשי מעשה בזמן הזה ובלבד דוי מסרום לביים זרים, למען יהיו אם לא להי' עכ"פ לאנשים ורא הולכי בטל, הנערים גדלו כנכרים. אבל בהרגישם את השנאה לבני יהודים נתעוררו בקרבם חמלה וגעגועים לעם אלקי אבותם וגם לארץ אבותם והם עוסקים כל ימיהם בעמל רב לעורר בלבבות בני עמנו את החפיץ לשוב לארץ אבותי. ויודל יושב, כפיו פרושות למעלה פיו פתוח, רוצה להגיד איזה דבר, אך לשונו דבקה לחכו וכמעט פרוחה נשמתו לשמע הכשורות האלה. ואני מוסיף לספר לו מנפלאות הדור הזה: יהודים שבי פשע ביעקב כאלה ישנם בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה בכל חלקי התבל. כלם מקבצים כסף בשקידת הנמלה, להיות קרן קימת לעב היהודי, לגאול את אדמת ישראל בכל שעת הכשר. וכבר נקנה קרקע רב מאד בא"י וכבר נבנו כפרים רבים שם והם מפריחים כבימי קדם ואלפי יהודים עובדים את האדמה ומוציאים לחם מן הארץ. כי מלבד האנשים הצעירים האלה ישנן גם חברות גדולות ועשירות, השוקדות בכנין ארץ אבותינו, ההולכה ומתחדשה משנה לשנה והגליות מתקבצות שמה לאש לאש מרוסיא, מירומניא, מתימן, מבוכארא ממארוקא ועוד. והערים הומות מבני ישראל וחרשת המעשה והמסחר מתחילים להתרבות ובנקים יהודים עוזרים על ידיהם וביים וישיבות גדולות נוסדו ללמד בני הנקבצים תורה ומלאכה וחכמה גם יחד. ירושלם היא כבר עיר גדולה, שרוב יושביה יהודים. מספר אהינו בא"י רב כבר עתה לפי הערך מאשר בכל מדינות הגולה. ויודל גליצר יושב ובוכה כילד ודמעותיו פורצות כמעין ואינו יכול להוציא הגה מפיו. "כל זה נעשה — סימתי ספורי — בעת ששכבת כלוא בחדר ההקדש כאבן דומם. מה נשתנה הזמן הזה מכל הזמנים!"

"ברוך מציב גבול אלמנה!" מרא סוף סוף יודל בהתאמצות כל כחו וכלו נמוג מבכי.

ה ט ח ט מ

מכתב מבוקבנה.

משרנוביץ. נחה שקטה הארץ הקריאה הזאת נובל לקרא כראותנו השקט והרממה השלטים במחנות הלאומים פה, ולו גם רק למראה עין, אף שבעוד מעט והבהירות לועד המדינה יחלו ותעמולת הנכחדים תעיר את הכוחים מתרדמתם בחוקה. ומהנה ישראל אינו שונח מהם. התכרה היהודית-לאומית עושה מעשיה בכבודת ואיננה יכולה להקיץ את כל העם מטעמים ידועים פה. כל יהודי ויהודי יש לו חבילות של תביעות שלא נתמלאו. וידוע מבכר פתגם היהודי: למה תתנשא אים רוצים להביא חשבון לנפשמ, כי עת צרה היא ליעקב, עלינו להתאחד, לבוא לידו הסכמה על-אדות התחבולות, שיש לאחוז בהן, להציל אניתנו הטובעת בין משברי ים הלאומים ובשנאתם אלינו, ולא להפריד בין הרבקים ואיש הישר בעיניו יעשה, ובין כך תגדל הסכנה מעת לעת נופלות באויר שמועות, כי פלוני ופלוני מכינים עצמם לקנדה ויש המצדדים כבר בזכותם, ויש שאומרים שנפוך הוא... אבל הכל לעת-עתה רק בלא-חר יד ובלי תשומת לב מיוחדת.

במהנה הציונים פה גם כן שלוח והשקט. קבוצת הכסף לקרן הקימת פתחה בעצלתים שאין דוגמתן. רבים מן הציונים קובלים, כי יש שגם לא הריקו את הקופסות זה שנה ושנתיים, והעם הולך לרוב, איש איש ודאגת היום בצלחתו. פרנסתן פרנסתן זו דאגתם כל היום, אפילו של העשירים, ולא יאבו להבין, כי גם שאלת הפרנסה אין לה פתרון להסון היהודים רק בארץ אבות.

החברה, תיאטרון יהודי הולכת וקונה לה תברים, וכבר שכרה לשכה מיוחדת, בה יסדו — דבר לא שערים אבותינו ואבות אבותינו — שעורים לסטודנטים, ללמוד שפת יהודית מדוברת. כפי הנראה אומרים הזרנגונים לנפשם: עוד נצחון כזה... ונצחנו את כל עם ישראל, להיות סרים למשמעתנו. כשאנו לעצמנו נובל לומר להם: יישר בהבטן בכווחים אנתנו, כי הזוק השפת הזרנגונית יהוק דוקא את השפה העברית, בי כל מי שילמד לדבר ולקרא זרנגונית הוא יראה אחיך גם את זהר השפה העברית המאיר ממין שורות הדיבור... כי כל טעם הספרות הזרנגונית, מה שיש בה בכלל טעם ספרות, שרשו ועקרו כפתגמים וחדודים העברים, שאי אפשר להבינם רק אחרי למוד הספרות.

בהתאמצות אנשים מספר, שלכם הומה לראות את השפה וספרותה מתפשטת בין העם, החלט לוסד בית-מקרא עברי לתכלית הפצת שפת עבר וספרותו בעידנו ובכל ארץ נוקבניה. התקנת כבר נגמרו ונסמרו לאשורם אל הרשות, ולא יארכו הימים ובני עירנו אוהבי שפתנו וספרותנו יוכלו להתענג על יסוד התכרה הזאת, שהיא באמה נהוצה בעיר ואב בישראל בעידנו, ובדואי ישחדו מבחם לחברה כל אשר לו לב עברי, למען תוכל עמוד ולהגיע למטרותה.

שליג.

מכתב מאונגרו.

אמנם לא טעינו בממשלה האונגרית החדשה. הבדל גדול יש בין ממשלת הקואליציה של וקרלה וחבריו הקנאים ובין הממשלה החדשה, שהשיבה את עטרת הלבדלות האמתית לישנה. אות לטובה ראינו זה עתה. בתקיפת הקואליציה כאשר נבנה הבית המפואר, שאין משלו ככל אונגרו, בית פתחה לעורים והנוכח, בלי הבדל בין דת ודת, מעובדו הנדיב היהודי ריטר פון וקסלמן בעד מיליון והצי או כאשר נמסר לפקודתו בית-החולים לחולים שאין להם תרופה, גיב בלי הבדל דת, שנבנה מכסף יהודים, לא הרגיש שום מניסטר חובה מוסרית לכא להנכרת-הבית כאות תודה והכרה לנדיבים היהודים, המביאים קרבנות כל כך גדולים לארץ מולדתם. ובין הנוצרים אין נדיבים כאלה מצויים. הגראף קארולי למשל, שהניה לבניו הון של מאה מיליונים, לא עלה על לבו להקדיש אף ציל אחד לצדקה. ככל ארבע שנות הקבינט וקרלה לא בא אף פעם אחת בא-יכה הממשלה למוסד יהודי, ועתה ראינו שנוי גדול. בכיף החדש שעבר נפתח בבודפשט בית ליולדות יהודיות, שנבנתה אגורת הנשים היהודיות בעיר הממלכה. להנבת הבית באו כל גדולי הממשלה, ראש המניסטרוים הגראף קוהן-הדרווארי, המניסטר למסחר הירונימי ושרי ממשלה אחרים, גם ראש האזרחים קלמן פילפ ומשנהו ורבים מבית האצילים ועוד. הגבירה ניימן נשאה מדברותיה, דברים היוצאים מן הלב, להראות כמה צער ישקוט הבית הזה, כמה יאוש יסיר, כמה יגון יניס, כמה בניים ובנות בריאים יתן ללאום האונגרי ולדת היהודית, דברה על תפקיד ההרגשה והאידיאל, הצריכים למלא מקום המטריאליות והאכזריות המתפשטות במדינה. הגראף קוהן ראש הממשלה קם להביע תודת הממשלה לקהלת בודפשט על רחב לבו ורוח נדבחה. מצד הנהגת העיר דבר ראש האזרחים. והרופא הראשי ד"ר טמשווארי נהג את האזרחים בכל החרדים, להדאותם סדרי הבית ומכשיריו. כלם התפלאו על התכונה תרכה. כראש לשבת הדפוס של המניסטרוים נתמנה היהודי ד"ר קליין. המניסטרוים הקדים לא אבה להכיר מעלות החכם היהודי הזה, שכדאי הוא בבשרונו לנטלו ולהנשא. ד"ר קליין היה לפני שלשים שנה כחור תלמודי בישיבות.

אם גם העם יאיר פניו לממשלה הלבבולית בבחירות הבאות — נפתח ונחה.

מ. רוזנבלט.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדיניים. צרה גדולה מצאה את מפלגת הנוצרים-סוציאליים בוויין, אחד מהם, יועץ העיר והמדינה חרבא, גלה כידוע סודות מן החדר באספה גדולה, כי הם אנשי בצע, לוקחי שחד ושולחי יד בהון העם, רמאים וגונבי דעת. הקלוב של האזרחים במועצת-העיר וויין והקלוב של האנטישמיים בועד המדינה הוציאוהו מן הכלל והחליטו להבישו לכייד של ענשים וחרבא מכטיה, שיכיא ראייה לדבריו. עתה נגלה שרבים מהמפלגה יראים להגישו לדין. — ביום ה' ש"ז יקהל הפרלמנט האוסטרי, להועץ על-אדות המלוה החדשה של הממשלה בסך קפ"ב מיליונים וע"ד התקציב; שנוי במניסטרוים לא יעשה עתה. — מירדת האלבנים, המתחדשה בכל עת מימי המהפכה בטורקיא, קבלה עתה צורת מלחמה. ממשלת טורקיא ישלח חיל כבד לארצם להכניעם. האלבנים אינם שמחים מאומה בחקי החרות, השולטנים הקודמים מיראתם מפני עמם לקחו מהם שומרי ראשם ושרי חצרם ובעבור אמונתם נתנו להם הנחות רבות, אומנומיה וחרות גמורה וגם מן המסים עשום הפשים. עתה אין האלבנים מיוחסים עוד, כי אין צורך בשריהם ובשמירתם את הכסא ואין הממשלה מבדילה בין ארצם ובין מדינות אחרות. והאלבנים אינם יכולים להתרגל בעוד מלכות. גם מעכבים הם את בנין מהסיב מסרביא אל הים דרך ארצם ואת הקמת ביס טורקים. — הרומה הרוסית דחתה את הצעת הממשלה לקצוב י"א מיליון רובל לספינות-מלחמה. זהו מאורע רב הערך, כי הרומה הראתה, ישיש לה יפוי-כח גם לעכב ולא להסכים לכד. טעם העכוב הוא הגנבות העצומות של שרי הצי, שגרמו גם את המפלה במלחמה, ושטת הגנבה עוד לא חרלה כלה. סנאטוריים בודקים עתה בכל הערים את בתי כלכלת הצבא והמספיקים והם מוצאים גנבות נוראות ורבים מגדולי המלכות נכלאים תחת מסגר וכריח.

שונוות. ממשלת טורקיא רוצה לתקן את חקי מס הקרקעות והבתיים. עד כה שלמו העניים רוב המסים, כי העשירים בעלי אחוזות גדולות מצאו דרכים להפטר משלומים כפי החוק. עתה יעריכו את כל הקרקעות ויבולס ע"י קומיסיות ומכל שדה ישלמו י"ב אחוזים מן היבול. בתי חרשת ובתי מהגרים פטורים מן המס המש שנים. — אצל פטרבורג נטבע מחנה צוענים חמשים

נפש, גברים, נשים ומתן ובהמה, כאגם שעברו עליו בחיותו קפוי ונכקע תחת רגליהם. — פרץ החר הוולקני אטנה בסיציליא מתגבר והולך והלכה הנזרקה מפיו מתפשטה מיום ליום ומכסה שדות וגנים וכפרים ומחריבתם. — המלחים הצרפתים במרוזיל עשו שביתה כללית ולא יכלה שום ספינה לעבור משם לאפריקה, יען עבר על ספינה אחת פועל ערבי. — הקיסר קים את יסוד הבנק הגליצי לחרשת, שהונו היסודי יהיה עשר מיליוני כתר. יותר ממחצה הוא מהון המדינה, מיליון אחת מהון הנהגת הערים לבנו וקראקא, חברת האשקונטה הווינית תתן שלש מיליונים והנותר יתנו יחידים. הגראף ברני הלך ווינה, לגמור את הדבר. — בכרלין נתאספו כרבע מיליון איש להפגין על הממשלה ועל הפרלמנט הפרוסי, הגוזלים זכות הבחירה מידי העם. — בעיר סן שאמון בצרפת זרקו סוציאליים אבנים על ראש המניסטרוים בריאן. — ממשלת אוסטריא רוצה להנהיג מונופול על נפט, כזה של המלח, להציל את חרשת הנפט מידי המתחרים.

ברודסקי נקי. כידוע נעיש האדכוקט היהודי ברודסקי, שנבחר בארסה להיות ציר הדומה, יען שנה שמו העברי לשם רומי ובעבור זה במלה בחירתו. עתה במל ביה"ד הגדול את ענישו.

הפולנים והיהודים. על יסוד הוכוחים של בוגרי עמנו בווארשא, המתכנים "רודפי שלום", החל מה מפלגת המתקדמים הפולנים, לרדוף בכל עוז את היהודים הלאומיים והצוונים ואת כל אלה מהיהודים שאינם רוצים להתבולל בתוך הפולנים ורוצים שיהיו כפולנים כלאום כפ"ע, שיש לו שתפות בארץ פולן, לאום יהודי אין בעולם ועל היהודים המשכילים להישמד את הפנטיסמות היהודי (את התורה) עד שימחה שם ישראל. זהו תכנ החלשת המ"מתקדמים" הפולנים. נגדם ערכו הצוונים המשכילים מחאה נמרצה: שקר הדבר, כי זיהודים הלאומיים הם שונאים לעם הפולני וסכנה פם לקיומו או לארצו או לתרבותו. עלינו לשמור את קיום גזענו העתיק ותרבותו. רק הכרת זכות היהודים האזרחיות והלאומיות תעשה את היהודים הפולנים עוזרים להפרכת ארץ פולן. אנו מאמינים בכח הפנימי של העם היהודי, רב הנסיונות בדברי ימי הארוכים, כי גם האיומים של מבקשי נפשו החדשים לא יעבירוהו מדעתו ולא יעכבו התפתחות לאומותו בשכום.

מסחר הנערות. בלנדון התחילה האספה היהודית ע"ד סחר הנפשות, שהקהילה האגודה היהודית להגן על הנשים. אל האספה באו 112 צירים מארצות האלה: מאנגליא 60, מאישכנו 13, מאוסטריא 12, מצרפת 8, מרומניא 7, מכלביא 5, ההולנד 3, מרוסיא 2, מאמריקה 1, באספה משתתפות גם חברות הצדקה הגדלות יק"א, כ"ח, הציונים וה"טא"ים. האספה תדון למצא אמצעי מלחמה כטוחים כנגד סחר הנפשות, וגם תתחקר על המסחר הזה, לדעת עד כמה התפשט ביהודים.

בני ישראל בשבי. הכמרים הקתולים והגזירות כפולן ובלטיא למדו מעשי חברהם בגליציא והם גונבים ילדים וילדות מבתי יהודים ככפרים וכולאים אותם כמגורים ומכינים אותם לשמד. לפני שנים אחדות שמענו לרוב, שהפוליציא הרוסית מצילה את הילדים מידי הגנבים ועתה הם ממאנים להציל, אע"פ שהילדים קטנים הם, ואלה מעלילים על היהודים, כי הם גונבי ילדים.

המשטינים. באספת האצילים הרוסים כפטרכורג נשמעו דברי השמנה והשקרים הישנים והחדשים על היהודים ועל היהדות. הם החליטו לדרוש מאת הממשלה להוסיף לכבא את היהודים ולהגביל זכויותיהם. שלא יהיו אנשי צבא יהודים ולא אדבוקטים ושלא לתת משרד בממשלה אף למומרים. גם דרשו שלא לבנות בתי-ספר לעם. האצילים ברוסיא הם בעלי השפעה רבה בכל הנהגת הממשלה וכל חפצם תעשה.

פלשת'נה הארץ היהודית. עד כמה ראוי השם ארץ ישראל לפלשת'נה מוכיח החשבון, שבא"י יושבים יהודים לפי הערך יותר מאשר בכל הארצות. הארץ המרובה באוכלוסין יהודים בכל העולם היא ארץ פולן הרוסית, כי שם י"ד אחוזים ממאה בני אדם הם יהודים, כגליציא י"א אחוזים, ככל שאר הארצות אין רק לכל

היותר ארבעה אחוים. וכפולשתיה ט"ו אחוים ממאה יושביה הם יהודים. והמספר הזה הולך ומתרבה משנה לשנה. ככל אפן אבדה כבר פולץ את שם הכבוד ארץ ישראל האירפית.

עלילת דם בסלונקי. בסאלונקי עברו נשים בולגריות לפני בית נוצרי ושמעו ילד בוכה בחדר סגור. המחשבה הראשונה היתה, שהיהודים סגרוהו שם להכינו לקרבן פסח. רעש קם בכל הסביבה, כל הנוצרים התקבצו והיו נכונים להתנפל על היהודים ולנקום בהם. אך בתוך המהומה בא נער נוצרי ופתח את החדר ונודע, שהוא סגר את אחיו הקטן בשחוק.

תפישת רוצחים. ממשפחת הערבים, שהרגה את היהודי הספרדי לוי ביפו בתור גואלי הדם, נתפשו חמשה אנשים וגם שוטר אחד, שעזרם. יתר השוטרים, שעמדו מנגד נענשו מאדוניהם.

ערילות-דם. בעירה קונסקא וואלא אצל לובלין הפיצו הפולנים שמועה, כי גנבו היהודים ילד נוצרי לשחטו. מיד הבינו בלם פגרום ואימו כי יפקדו על היהודים עונם. בפחדם הביאו היהודים את שר המחוז והוא נוכח, כי שקר הדבר, כי אבי הילד הודה, שהילד לא נגנב. האכרים לא האמינו ואמרו, כי לקח האב שחד. אז רחם הכהן הנוצרי על היהודים והקהיל כל בני עדתו בבית התפלה ודרש לפניהם שעות אחדות עד שהשתיקם. — עלילת דם גרועה מזה העלילו על היהודים בעירה ראסא בליטא שלך גרודנא. שם היה אבן שכור רגיל לבא בכל יום אל בית המוגז יעקב דומברג ולעשות יאון ולהכות את בני הבית. בפעם האחרונה בא בשבת והכה את בעל הבית. בן היהודי קם לעזרת אביו ואחז בחמתו בכרזל והכה על ראש השכור בלי כונה להרגו, אבל השכור נפל מת. היהודים בפחדם ובבהלתם הניחו את המת על עגלה כלילה והוליכוה אל הנהר והשליכוהו שמה. הרבר גנלה כאשר נמצא בתם דם על העגלה. כל בני הבית נכלאו. היש מקרה יפה מזה לצורינו לחג הפסח? מיד נמצאו עדים, שהעידו, כי ראו בעצמם, שהיהודים קבלו דם ההרוג בארבעה בקבוקים והסיתו את ההמון לנקמה, למלחמת הדת. שר השוטרים הביא עשרים שוטרים, לשמור את העירה. — בפינסק נעלמה ילדה נוצרית בת פקיד. כאשר חפשו הוריה אחריה ג' שעות ולא נמצאה היה ברור להם, כי היהודים גנבוהו לשחטה וזכר היו עדים, שראו, כי היהודים סחבו ילדה אל ביהכ"ג. בן הפקיד, סטודנט, לקח אקדוח לנקום בשוחטי אחותו והאם, אשה מלומדת, רצה בחוץ כמשוגעת וצעקה להמון העם: הצילו את ילדתי, כי שוחטים אותה. בתוך כך נמצאה הילדה ישנה על התנוה, שהתחבאה שמה מפני אמה, שהכתה אותה. ממקרים כאלה תלוי שלום היהודים בין העמים הנאורים בעלי דת החדש.

שומרי שבת. באשכנז ישנן מאה ושישים חברות "שומרי שבת" בכמה ערים, הדואגות בעד פועלים ובעלי מלאכה שומרי שבת, שימצאו עבודה אצל יהודים שומרי שבת ולכלכלם בעת מחסור עבודה. כל החברות מסודרות כאגודה אחת והם מתאספים בכל שנה, להועץ על עבודתם להכא.

מועידת הרבנים בפטרבורג. רעש גדול העירה שאלת יסוד הקהלה. ע"פ התכנית, שחבר האדבוקט סלזכרוב, כל יהודי מבן כ"ו ומעלה הדר בעיר לפחות שנה אחת הוא חבר למהלה ויש לו זכות לבחור ולהבחר, אם שלם מס הקהלה. על זה ערערו הרבנים: איך אפשר למסור הנהגת עניני אמונה בידי אנשים, שאינם מאמינים, שישלמו במאמינים! ורצו להוסיף תנאי שאין לבחור רק באנשים החולכים לביהכ"ג להתפלל. אך הרוב הכריע לנוח הפשוט, חשוכות ההחלטות, כי ברב חדש יבחרו כל אנשי הקהלה בלי הבדל, הרבנים מטעם המכהנים כבר ישארו על מקומם למרות בטול המשרה הזאת. רבני תורה של עכשו, הנבחרים במקומות מושכותם לרבנים ראשיים, אינם זקוקים לתעודת השכלה. בדבר הנהגת הקהלה דרשו הרבנים החרדים, שהרב ישתתף בכל ההנהגה ובכל ענין דתי דעת הרב מכריעה, אף אם כל הפרנסים מתנגדים לה. להשתתפות הרב בהנהגה הסכים כל הועד, אבל המתקדמים התנגדו בכל עוז לדרושה, שתהיה דעת הרב לבדה מכריעה. הם אמרו, שהרב

צריך רק להשפיע מרוחו בכח חבת קדושתו ומהר מדותיו על העדה אבל אין להנהיג שהרבנים יבופו את כל העדה לעשות רצונם. הרבנים המעימו תביעתם, כי אינם רוצים להיות עבדים נכנעים לאדונים חפשים ולקבל עליהם גזירותיהם, כהרבנים בארצות המערב. בסוף אחרי וכוח נרגז והתמרמרות בשני הצדדים באו לידי פשרה, שבכל ענין דתי על הרב לחוות דעתו בפי התורה ואם לא ישמעו המנהיגים במולו יערער לפני המועצה הכללית. גם בענין מס הכשר הכשר היה וכוח נמרץ ותחת אשר באספות הרבנים הקודמות, שהיו בכל הפלכים, נטו הרבים לבטלו ולהנהיג תחתיו מס מיד ליד, שיוטל רק על העשירים, הנה עתה נטה הרוב, להשאיר את מס הכשר הכשר, כי פחדו פן לא תאבה הממשלה לקים ליהודים מס הקהלה מיד ליד. בענין שבועה נתקן, שאין לערכאות להטיל שבועה על יהודי בשבת ויויש ובעשרת ימי תשובה. בענין הקראים נפסק שאסור להתחתן בהם לבתחלה, אבל הקדושים תופשים וזקוקים לגט. על גורל הילדים לא אבו הרבנים לחוות דעתם. ברוסיא הדרומית נוהגים יהודים להתחתן בקראים ולא רצו הרבנים לאסור את כלם לבא בקהל.

כמו שכתוב. כאשר התיצבה הדפוסציה של הרבנים לפני ראש הממשלה הרוסית סטולפיין. הושיט ידו רק לשנים מהם, מדוע? כמו שכתוב: "ביד הוקת שהימי" (היינט).

רמת המצפה

העורים והפסחים.

השערה בפרשה קשה.

"וילך המלך ואנשיו ירושלם אל היבוס יושב הארץ, ויאמר לדוד לאמר לא תבוא הנה, כי אם הסירך העורים והפסחים, לאמר לא יבוא דוד הנה, וילכד דוד את מצדת ציון הוא עיר דוד, ויאמר דוד ביום ההוא, כל מכה יבוס ויגע בצנור ואת הפסחים ואת העורים שנואי נפש דוד, על כן אמרו עור ופסח לא יבוא אל הבית" (ש"ב ה' ו' עד ח'). להבין את הפסוקים האלה נקדים מה שהביא הרח"ח אזה"ל בספרו מנחת כהן צד 70 בשם החכם ר"י הקו"ו ז"ל: "יבוס, אשר ישב בהר ירושלם, הוא יבש, לאנר הר יבש, בחלפת סמך ושי"ן, כמו סבלת חלף שבלת, בי שפת הכנעני יושבי ירושלים העתיקה קרבה לשפת אפרים בממטא אותיות חשיריקה. השם יבוס חל כראשנה על ההר היבש החסר מים, אשר נוסד עליו מושב העיר, ואח"כ הישאל להיות שם המושב בעצמו, וממנו נבנה התאר יבוס, לבנות את העם כלו היושב בו, וענין השם ציון קרוב מאד לענין יבוס, כי גזרתו משרש צהי (הקרוב בענינו לשרש צחה וצחח), אשר הצמיח את השם ציה, לאמר ארץ מדבר ושממה".

בנראה נהגו עובדי האלילים, שישבו במקומות יבשים, חסרי מים, לנקר עין אחת ולקטוע רגל אחת, כמו שמצינו באנשי "יבש" גלעד, שאמר להם נחש העמוני, בזאת אכרות לכם, בנקור לכם כל עין ימין, וכלי ספק לא המציא הוא את האכזריות הזאת, אלא עשה זאת ע"פ מנהג אלילי לפי השקפת העמים הקדמונים, המיוסדת בטבע המקום היבש. ונחש העמוני לא בא לנבל את ישראל כגוף נקור העין, אלא במה שרצה להנהיג מנהג עכו"ם בעיר ישראלית, תדע שכן הוא, שאלי"ב לא היה נותן להם זמן שבעת ימים, לשלוח מלאכים בכל גבול ישראל, ובן מצינו גם כחגון כנו, (ש"ב י" ד'), שלקח את עבדי דוד ויגלח את חצי זקנם ויכרות את מדויהם בחצי עד שתותיהם וישלחם. ע"ש. הרי שכל עקר בונת מלכי בני עמון לא היתה אלא לחרף את ישראל ע"י בטול נמוסיהם באונם (בזה נבין גם מליצת אליהו אל עובדי הבעל: "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעפים (מ"א יח' כא). כי אז היתה שנת בצרת, ואליהו פגש בעובדיהו בלכתו, אל כל מעיני המים ואל כל הנחלים אולי נמצא חציר" (שם ה') וע"כ לא יפלא, אם רבים מהם וכיחוד נביאייהם היו קטועי רגל, כמו שגם "התגודדו חברכות וברמחים עד שפך דם עליהם" (שם פסוק כ"ח). ולא עוד אלא שלכאורה דבר זה מפורש יוצא מלשון הכתוב (שם

כו) "ויפסחו על המזבח אשר עשה". פסוח זה לא ידענו מהו ולפי דברינו מובן מאליה, כי פסחים ממש היו, טעם נקור העין וקטיעת הרגל על אדמה יבשה הוא לפ"ד, כי השמות עין ורגל משותפים בעברית לאברי הראות והתנועה מצד אחד ולמקור והתפשטות המים מצד שני. הנחת שם עין למכוע המים ידועה, ונהר ונחל הם בלשון הסורית רגלתא. (כן הוא בתרגום הסורי, ועיין יהושע ט"ז ז', כי בקרבת היבוס היה מקום שנקרא "עין רוגל"). עוד ידענו, כי מיתת אבד והעדר לחות נכבטא בעברית ע"י הפעל "יבש", כמו "ותיבש ידו" (מ"א י"ג ד'), "זרעו יבוש תיבש" (זכריהו י"א י"ז), "כי הוביש מבטח" (שם ט' ה'). ומטעם זה חשבו העמים השמיים כימי קדם, שיש איזה יחס למעין ונחל עם עין ורגל, ובשיבשו מימיהם באיזה מקום נסו להסיר את האסון הנשקף להם ע"י נקור עין וקטיעת רגל, או — במלים אחרות — ע"י יבוש עין ורגל, כי בזה הסכו לפי דעתם את קיום גזר-הדין של מעלה בגופם, והארץ לא תשאה שממה, והנה כבר נודע, והרבה מקראות בתורה מעידים ע"י, כי הורשה בשמות האנשים היתה מצויה לרוב בימים העתיקים.

ולפי זה אפשר, כי הרבינו היבוסים את שם דוד משרש דאה ודוה, הבא להורות על הבטח וראיה, כמו "וידא על כנפי רוח" (תהלים י"ח י"א) שהוא ענין אחד עם וירא, (בש"ב ב"ב י"א) וכן "ואת הראה" (ויקרא י"א י"ד) ובמקום אחר (דברים י"ד י"ג) "והראה", דומה לזה בלשון הש"ס (שבת ל"ה ע"א) "רבא חזיי לאבבי דקא דאוי כמורה, והערוך בערך דו גורם כאן דוי והוא כמו חזי. השם דוד יוכל להורות גם על תנועה, כי קרוב הוא לשרש דדה, כמו "אדם עד בית אלקים" מ"ב ה') ובמשנה (שבת ק"ב"ב ב') "אשה מדדה את בנה". וא"כ פתרון שם דוד עצמו הוא "ההולך והרואה" כנגוד להפסחים והעורים, שהיו מצוים בתוך היבוס וכפי הנראה בתור כהנים.

מעתה נקל לבוא על כונת הכתובים. מצודת ציון היתה קשה להכבש מפני התעלה או הצנור, שהפסיק בינה ובין מחנה ישראל. ולמען לא ייבשו מימי הצנור העמידו היבוסים על ידו את העורים ואת הפסחים, שהם לפי השקפתם כתרסם בפני הפרעניות הזאת, כי הם גם סגולה נגד יבשת ההר היבש. וזה שאמרו לדוד: "לא תבוא הנה, כי אם הסירך את העורים והפסחים", וכונתם היתה כמו שהולך הכתוב עצמו ומפרש: "לאמר לא יבוא דוד הנה, ר"ל דוד "ההולך והרואה" לא יוכל לגרש את כהני היבוסים, אשר נקרו את עיניהם וקטעו את רגליהם לכבוד יראתם, וממילא לא יבוא הנה. הדברים האלה העירו חמת דוד וישבע לאמר: "בל מכה יבוס ויגע בצנור ואת העורים ואת הפסחים שנואי נפש דוד" ר"ל האיש "ההולך והרואה" שהוא שונא מטבעו את הפסחים והעורים, וע"כ כשגברה ידו על היבוס ונצחו גזרו אמר: "עור ופסח לא יבוא אל הבית".

ווישנימן. יצחק הירש.

תולדות אנשי שם בקראקא.

מאת פ. ה. וועטשטיין.
ר' יהודה הלוי.
סיף.

ר' אייזק שפרינצו, בנו השני של הרב ר' יהודה הלוי, הוא אבני הגאון ר' אבא, המוכא פעמים אחדות בשו"ת הביח החדשות (סי' מ"ב), שעמד בקראקא לימין האב"ד ור"מ ר' יואל סירקיש (בעל הביח), בקום עליו חזן כבהכ"ג פה ויכעיסו תמרורים בפניו בדברים קשים ועוות יתירה להלכה ולמעשה (14), והגאון ר' אבא הזה הוא אותו ר' אבא, שנוכר (14) כבהכ"ג, שהחלל בו בעל הביח, היתה מינא עליו בלב החזן שם, שהשתמש בכל עת מוכשרת להקניטו ולבעוט בו בדת ודין, בקראו בתורה (החזן היה גם קורא בתורה כבהכ"ג) ובמצאו בה שתי תיבות חוברות אשה אל אחותה בלי ריוח בפלוא אות קטנה ובעל הביח הורה, כי כשר הספר ואין צורך להוציא אחר במקומו, מפני שלא נאמר השעור הזה אלא למצוה ולא לפסול, לא שם החזן לב להוראתו ויוציא ס"ת שני תחתיו באמרו, כי הראשון פסול וכך הוא הדין עפ"י השי"ע. במצאו יו"ד תחת ואיו בפסוק: "ואת יהושע צויתי בעת ההיא" ובעל הביח פסק כמקראי שאין בכך כלום, הרים השי"ע את קולו

בין גאוני קראקא בלוח השמות של גדולי העיר הדבוק בכתל בית הקברות הישן. הוא נפטר בכואו בימים, זקן וישיש. בין ז' וכ"ה אייר שנת ת"א (15). בפנקס הח"ק דף ק"ט ע"א כתוב עליו: "ונשמת האלף המרום הישיש נאמן הגאון מהר"ר אבא הלוי בן החסיד מהר"ר אייזיק".

בשם "אבא הלוי" נודע מהומן שהוא עוד גאון אחד והוא הגיט אהרן אבא הלוי, דיין ורי"ט בלבוב. המוכר גיט בשו"ת הבי"ח החדשות (סי' ס"ז) ובספרים אחרים כגון שו"ת איתן האזרחי (סי' ל"ט) ושו"ת מהרי"ט מלובלין (סי' י"ט). והכח צונן מסופק בספרו עיר הצדק (כהערותיו שם ע' 41 ס" 45): "אם לא השמות האלה, (ר' אבא הלוי מקראקא ור' אבא הלוי מלבוב) לאיש אחד המה". ונעלם ממנו כי ר' אבא הלוי מלבוב היה בר' יוחנן והוא נפטר שם בר"ח תמוז ת"ג (ע"י מצבת קדש ח"ג וחד"ד סי' י"א ואנשי שם 21 סי' מ"ג). בעוד שר' אבא הלוי מקראקא מת בחדש אייר ת"א ואביו הוא נקרא "אייזיק" ולא "יוחנן".

בניו של הגיט אבא הלוי מקראקא הם: א) הנעלה כהר"ר אלי' חתן ר' ליב ריביטשר מפרעמיסלא, שהלוח י' אדר ת"ו סך מאה רייכש טאלר להנעלה בהר"ר מנחם בהמנהיג ר' זלמן גבאי"ש 16; ב) הפרנס ודיין ר' אהרן שנמצא בתום פה ה' תמוז שצ"ב על פסק דין (17) ויום ה' כ"ב שבצ"ב בראש הקצינים המנהיגים גבאי צדקה, (18) ונפטר י"ג אלול ת"י (19) והיה חתן החכם הדיין המצוין ר' צבי בהדיין חכם וסופר, שר וגדול בישראל ר' יואל פייבש כ"ץ (20) ואביו של ר' שלמה הלוי מחתנו של הקצין המנהיג ר' יהודה ליב פאם, חותן הגיט גרשון אשכנזי בעל עבודת הגרשוני, שהגיה (ר' שלמה בר' אהרן הלוי) את הש"ך (21) (קראקא ת"ו) עם ר' שמעון וואלף בר' אשר הכהן אשכנזי, מפרנקפורט חתן המדפים והדיין ר' נחום מייזלש (22) וחתם י"ב תשרי ת"ש עם זוגיט משה אכרהט מתתיהו דלאקרום, דיין וסופר מתא, בתור עדים על הכתב, שהתחייב בו ר' מרדכי ח"ר, פרנס

לאמר: הוציאו ס"ת אחר ו' וכאמר אליו בעל הבי"ח: "שוטה! ע"ה! השיב לו השי"ך: "אתה ע"ה ו' וכאשר נדח בעל הבי"ח אותו למשמע העזות הזאת, ענה החזן אותו: "אתה כנודי שהנך מתיר חדש של גיטם יחולק על כל הגאונים האוסרים אותי, והשי"ך הציג את טענותיו בדרך זה לפני הגיט ליווא האבי"ד בלובלין והוא מבלי שמוע גם טענותיו של כנגדו, של בעל הבי"ח, הוציא פסי"ד, כי הצדק את החזן והוא אינו מוכרח לקרוא את בעל הבי"ח לפי"ת, מפני שנודו של הראשון (השי"ך) הוא כדון וזה של האחרון (בעל הבי"ח) אינו כהלכה. דברי עזות כאלה וכאלה הטוה החזן כלפי מעלת בעל הבי"ח וישתבה עוד בעיר, כי בן עשה לו והגיט אבא הלוי, שהתפלל גי"כ באותו בהכ"נ, עמד בכל פעם ופעם לימין הגיט יואל סידקיש ככל מאמצי כהן, ומזה אנו למדים גי"כ איך ועד היכן גדלו גם החזנים בקראקא בתלמוד ופוסקים עד כי הון מלאו לבו לטתור היראות לב אבי"ד ורי"ט גדול כבעל הבי"ח ועלתה בידו להוציא עליו פסי"ד כזה.

15) באותו דף ועמוד של הזכרתו נזכר נפטר לפניו מיום ו' ז' אייר ת"א ולאחריו מיום כ"ה אייר ת"א.
16) ראה מחברתי, מפנקסי הקהל בקראקא ע' 3 סי' ב'.
17) פנקס הקהל סי' אתשי"ו.
18) ראה מחברתי, "דברים עתיקים" ע' 10 סוף סי' י"ב. הוא נמצא בתום שם י"ד טבת שצ"ג (ע"ש ע' 12 סוף סי' ט"ו) וכן בפנקס הצדקה הרבה פעמים.
19) ונשמת כהר"ד אהרן בן מוה"ר אבא ח' ריה דיין די י"ג אלול ת"י לפי"ק (פנקס הח"ק דף ק"ס ע"ב). בפנקס הצדקה מוכר (ביהר עמ' ר' פנהם חתן בעל מגיני שלמה). יום ה' אב שנת ת"ט כ"ש, "ר' ארון ח' ר' הירש דיין".
20) ר' הירש דיין נפטר ב"ו אלול ת"ה ואביו — י"ט חשון שפ"ד כמ"ש בפנקס הח"ק: "יזכור אלהים נשמת החכם דיין מצוין מהר"ר צבי במהר"ר יואל כ"ץ ז"ל יום א' כ"ז אלול ונקבר ביום ב' ז"ך אלול ת"ה" (דף ק"ט ע"ב), ונשמת האלף שר וגדול בישראל חכם וסופר ודיין במהר"ר יואל פייזוש בר חיים כ"ץ כליל שבת ה"י השון ונקבר ביום א' י"ט חשון שפ"ד (דף פ"ב ע"ב).

21) ראה סוף השי"ך דפוס קראקא שנת ת"ו. ר' שלמה הלוי, שהגיה את השי"ך מביא שם בסוף הספר את ר' ליב פאם הותן בעל עבודת הגרשוני דיין מצוין בקראקא באותה שנה, כשם, הקצין ומהותניו, חשובים גדולים מקראקא, דרשנים ורבנים, ראשי ישיבות מפורסמים הגיהו בימי קדם ספרים, כגון הגיט יוסף כ"ץ בעל שארית יוסף ורי"ט מקראקא את ספר האגודה (קראקא, ש"י"ב) והגי"ט דוד דרשן שערי דורא עם מכווא שערים (לובלין, חש"ד), שנרפס שם לדעתנו, בסוף שנת שלי"ג או בתחלה שנת שלי"ד (ע"י סוף סאמרי בהמצפה שיע).
22) המדפים והדיין ר"ג בר' משה מייזלש המפורסם בשם ר' נחום דרוקער נפטר י"ט חשון ת"כ"ג (פנקס הח"ק דף קס"ו ע"א).

קראקא וארבע ארצות, להלוות לחתנו הגיט משה בהגאון מחבר מגיני שלמה אלף זה' פו' להדפסת השו"ת פני יחושע של זה האחרון (23); ג) ר' ראובן בר אוריין גדול, הנקרא ר' זעליג ר' אביש (ע"ש אביו), אביו של המוכיח ר' יהודה, שנאסף אל עמיו (ר' ראובן) כ"ח אלול תמיד ונזכר בפנקס הח"ק (דף ר"א ע"ב) בהזכרה מיוחדת: "יזכור אלקי' את נשמת הר"ר ראובן בן מהר"ר אבי המכונה ר' זעליג ר' אביש ח"ס ביום ה' כ"ח אלול תמיד".

23) פנקס הקהל סי' אשמ"ה וכלילת יופי ח"ב דף ד' ע"ב ומחברתי לתולדות גדולי ישראל עמ' 20 סימן י"ט גדולי ישראל ע"י 20 סי' י"ט.

ספר האגדה, מכתר האגדות שבתלמוד ומדרש סדורות לפי הענינים ומפורשות ע"י י. ח. רבינצקי וח. נ. ביאריק (בשלושה כרכים *). מונחים לפני שני הכרכים הראשונים של הספר הזה, שהוא ראוי שלא יחסר בבית שום יהודי. כל חדרי ספרותנו הישנה פתוחים פה לפני כל יודע ספר קצת. הנה יש פה הכל, כל טובי הספרים, הדרשות והמסורים שנמרא ומדרשים וכו' והכל כל כך קל ומובן עד שתענוג הוא ללמוד ולעיין בו. יהודי למדן לא ימצא כמובן הרבה נחת בו, הכל קל ביותר כמסודר בעד קמנים ועמ"הארץ, וספרים בלבד, כלי ערכוב רשות שונות הבלתי מובנות יפה ושצריך לשבר את המוח עליהם, הם בערו מזון קל ביותר, אף שגם הוא ימצא בו פנינים ומרגליות יקרות, שעינו לא תשבע לראותם. ואם כל זה נאמר בדרך הישן, שבעיקר הדבר לא ממנו ולא בעדו נסדר הספר הזה, על אחת כמה וכמה ברור החדש, שלא נהנה מעולם לאור ספרותנו הישנה: לפניו יפתח בזה עולם גדול מלא יפי, שאין דומה לו בספרות התכל ולו היה מתורגם לשפות אירופה היה מעורר גם שם התלהבות עצומה כהוגי הקוראים המבינים. — לנו במקורו העברי הוא צריך להיות לספר הספרים, לכה מפריא מאין כמוהו ולבורא בה תקופה חדשה.

גם מי שהגה הרבה בספרותנו הישנה יתפעל התפעלות בלתי רגילה למקרא הספר הזה, ישתומם למראה כל אלו האוצרות הממונים, שגם עינו לא שזפתם במלוא ערכם בהיותם באים בגופי המקורות בערבוב, בחשטטות, שבוישים וסרוסים וכו' ורק בקראקא כאן בסדרם הנאה ובסגנונם המזוקק יעשו את רשמם הבלתי נמחה. ומי טמנו חלם שימצאו באגדה פסקות מעין אלו, שאנו מוצאים פה בפרק העקידה (אמר לו יצחק לאביו) אבא! מה תעשו בזקנותכם? אמר לו: ודעים אנו שמתתנו קרובה, מי שנחמנו עד עכשיו הוא ינחמנו עם יום מתנו" והלאה: אבא! לא תודיע את אמי כשהיא עומדת על הגג או על הבור, שמא תפיל את עצמה ותמות". ואנו משתוממים לראות כמה חדרו רבותינו בעלי האגדה לעמק הפסיכולוגיה של ספורי התורה וכמה מצוין סגנונם הקצר והמדבר אל הלב. וכן בכל דף ודף שבספר זה ימצאו דוגמאות מפליאות ועומדות על סרום האמנות האגדית והסגנונית, יש להעיר גם על הכאור הקצר, מעוט המחזיק את המרובה, לכאר כל דבר קשה.

עבודה רבה עבדו המסדרים בזקוק החמר ובהציעם את הדברים לפני הקוראים מבוררים כסלת נקיה כדי כל אותן הסתימות והסתירות הנמצאות כספרי המקורות באופן שעפ"י רוב לא ימצא בהם הקורא הפשוט את ידיו ואת רגליו. כמובן השאירו עוד עוללות, מגרעות קטנות, שבלתם אי אפשר לכל מפעל אנושי. אבל אין בכחם להפחית את ערכו הגדול של הספר החשוב הזה, שהוא מלבד כג זה גם ספר שמושו טוב סאד. א. ק.

(* הכרך הראשון מכיל בסדר כרונולוגי את כל האגדות הנוגעות בנושאים תולדותיים מבריות העולם עד סוף תקופת האמוראים, הכרך השני מכיל את האגדות על הנושאים האממיים, ארץ ישראל, תורה, חכמה ונבואה וכו' והכרך השלישי יכל את הנושאים הכלליים: מדות ודרך ארץ וכו'.

אונזערע פאמיליען עמפעהלען וויר דיא קאלינער ציכארע זיינ'פ'ס בעסטע.

יחיאל זילבער
מאורשים בניסן תר"ע
סניק
בוטשאטש

מז"ש לך רענו מר נתן ברונגרבר לארוםך עם מ' ריוא בליי מוואלטישניוב.
מיכל טנדלר, א. ח. בילג — רודקי
הנני מברך את רעי הנכבד מר שלמה פאלאנט לארוסו.
ברוך רובינפלד — רדים.
מרגשי שמחה וגיל הנני מברך במז"ש את ידידי מר חיים פריהמאן לארוסו עם מ' ג' צוקרמאן מפה. מז"ש רוב נחת לחוריו ולמשפחתו.
צבי דימנט — סטריזוב.
ברגשי הבה ורעות הננו מברכים במז"ש מעמק לבנו את רעי היקר מר נפתלי שווימער משראסלאוויץ.
לארוסו עם מ' מ' שווימער מניעגלאוויץ.
יחושע צבי וואנדערער ואשתו — איזדעבניק.
ברגשי אהבה וידידות אברך את ידידי היקר מר יוסף הכהן מעלאץ לכלולת בנו מר ליבוש.
יחושע זא: האלצמאן — פרמיסלא.
מעמקי לבנו נברך את חברנו מר שמואל שמערלער לארוסו עם מ' רבקה ציינער מקאסמאטש. מז"ש להוריהם.
י. ש. שנאפס, ה. ראזען, זיידע פיבער — קאסמאטש.
ברגשי ידידות אברך את רעי היקר מר יצחק פייער לארוסו עם מ' שרה מאשעל במז"ש.
אברהם ליפשיין — קוליקוב.
הננו מברכים בחבה את רענו מר שמואל סלפטר לארוסו.
האחים קלר — מרנוב.
במז"ש לראש ידידי מנוער מר חנך אדלרישמן לחתונתו.
זוסיא וועהלער — מרנפול.
אברך במז"ש את ידידי המושלם מר זינבל במזה לארוסו.
זוסיא וועהלער.

במז"ש נברך את ידידנו וחכרנו לדעה מר חיים יודל הלברשטם בן הרב מזיגורוד לארוסו עם מ' ח"י כומבך בת הרב מפה. מז"ש להוריהם.
בשם בחורי הישיבה שלמה הוטרה, משה ווייס אישפיצין, תזל כטל ברכתי במז"ש לרעי החביב מר מאשעל שנברג לחתונתו מז"ש להוריו.
משה ווייס — אישפיצין
במקום מלגרים אני נודב שני כתרם לח' הכנסת כלה פה לברך את מר אפרים גרינברג לחתונת בנו מר העשע.
משה לענקאוויטש — קראקא.
הנני מביע במז"ש לדודי ולדודתי היקרים לחתונת בתם מ' רייזל מעזנער עם מר שמואל ריספלער.
זאב ענגעל — ברעזוב.
ברגשי גיל אני מברך במז"ש את ידידי מר ישראל גראס מפה לארוסו עם בת חג' מיה מרדכי ליב ברבר מסקאבין.
שמואל ליב קויפמאן — בריגל.
הנני מברך את ידידי הר"ג מויה אליעזר לייטער להבחרו לרב אב"ד בק' טרעמבאוולא, שיארך ימים על כסא הרבנות ויהיה לברכה לעמנו.
אריה ליב פיעס — קראסנא.
את רעי הנכבד מר ליב צענזאר הנני מברך בברכת מז"ש לכלולתו את מרת געלדווערטה.
רפאל שמעון לעוו.

האנקורם.
קהלת סקאלע אצל סטרי מכריזה בזה, כי היא רוצה למנות רב אב"ד. שכדו 960 כתרם בשנה. על הקנדיטים להגיש הודעותיהם בצרוף תעודותיהם על חתרת הוראה ועל השכלה כללית כחוק (מיום 21|3 1890 מספר 57). המשרה תהיה קבועה אחרי אשר יכהן הרב שלש שנים פה.
Skole
בנימין קלוגער ראש הקהלה.

Przed użyciem.

Po użyciu.

Takie cudowne działanie wywiera

preparat

KOLA-DULTZ

najlepszy pokarm natury dla mózgu i nerwów.

Uspokojenie myśli, czynności i każde poruszenie ciała są zależne od mózgu.

Zniedłżenie, ból głowy, znużenie, wyczerpanie sił, osłabienie nerwów i ogólne wyczerpanie organizmu są oznakami braku sił do życia. Kto chce się czuć zawsze zdrowym, rzeźki z swobodną myślą, zdrowym rozumem i silną wolą, kto chce w pracy i zajęciu znaleźć przyjemność, niech zażywa Kola-Dultz. Jest on naturalnym pokarmem dla nerwów i mózgu, równocześnie poprawiającym i odmładzającym krew a udzielając siły i życia działa skutecznie na każdy organ ciała.

Kola-Dultz

daje ochotę do życia i siłę działania,

a również uczucie młodości wraz zdrowiem i siłą czynu, które ręczą za skuteczność i szczęście w przedsięwzięciach.

Proszę używać jakiś czas Kola-Dultz codziennie a wzmocni on nerwy, usunie każdą słabość a jego działanie sprawi będzie poczucie pełnych sił i zdrowia.

Kola jest polecany przez lekarskie powagi całego świata i używany w szpitalach i sanatoriach dla chorych nerwowo.

Proszę żądać Kola-Dultz darmo!

Daje, więc każdemu, sposobność wzmocnienia jego nerwów. Proszę napisać do mnie kartkę pocztową, z podaniem dokładnego adresu a prześlę natychmiast **darmo i opłatnie** dawkę Kola-Dultz zupełnie wystarczającą do poznania jej skutecznego działania i cudownej siły.

Według uznania, można i więcej zamówić. Proszę pisać natychmiast, aby nie zapomnieć.

Skład główny: **MAX DULTZ, Budapest VII Abt. 502 Tabakgasse 29.**

Erstes und Grösstes Gramophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטער דער גראמאפאן אקציען - געזעלשאפט

מיט מארקע שרייבער ענגעלי

גרעסטעס לאגער פאלישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט מארקע, ענגעלי.

20.000 פלאטען ערסגורעסטער קינסמלער

שטעטס אס לאגער.

רעפערטאטורמיליע אונד ווערקשטעטע אס ארטע בעסטע אומטויש-בעדינגונגען. — פרייזאמאליגע גראטים אונד פראנקא.

לעמבערג, טעלעפאן II 2033
קראקוי, טעלעפאן 461

פירמא ענדערונג.

דיא גראססע אוהרען-גאלר, זילבער אונד יאוועלען-האנדלונג דעם

SAMUEL CENSER'S SOHN & Co. KRAKAU

ווירד יעצט אונטער דער פירמא

LEO KAHANE, KRAKAU

אױם זעלבען לאקאלע **Sfradom 11** ווייטער געפיהרט.

דיעזע אלט בעוואהרטע פירמא ניממט בעשמעללונגען זאווירא רעפארטור-רען צו ביליגען פארבריקס-פרייזען ענטגעגען אונד ווערדען זאלכע פראקט אונד זארגפאלטיג בעווערקשטעלליגט. — איינקויף פאן גאלר, זילבער אונד יאוועלען צו דען האכסטען פרייזען.

דאמפרימא פאמסא
ער שרוע און צו בעטאל

אין אלע פארבען און גרעסען פון די
געזעלשאפט פארשטיע פארקען Feniks
און טוקונט קיינמאל נישט
אויס צום האנדלונג פארשטיע פארשטיע
לעזער און גלעזער פארשטיע פארשטיע
פערט די פערשטיע פארשטיע
CH. I. J. TEITELBAUM
Kraków, Bonifratska 5.

ניי אנמאדע פון 100 דעצער
פער נאכמאדע פערשטיע פארשטיע
לעזער און גלעזער פארשטיע פארשטיע
צו סאלמע צופרידענענדיג פארשטיע פארשטיע
צו סאלמע פון 40 דעצער פארשטיע פארשטיע
פלאן-אנמאדע און גרעסען פארשטיע פארשטיע
פארשטיע פארשטיע פארשטיע פארשטיע

דיא אין קראקוי סט. גערטרודגאססע 9 נייא געגרינדעטע

LUDOWA KASA ZALICZKOWA

פאלקס-פארשוסס-קאסא

רעגיסטרירטע גענאססענשאפט מיט בעשרענקטער האפטונג ערטיילט לאנג-פריסטגע דארלעהען צו ביליגעם צינספוססע און האנדווערקער אונד קליינע קויפלייטע אונד ציואר אויף אקצעפטע, שולדשיינע אונד פאקטורען. דיא דאר-לעהען קענען אין מאנאטס אדער קווארטאלארטען אבגעצאהלט ווערדען.
דיא פאלקספארשוסס-קאסע ניממט שפאראיילאגען געגען איינע 4 1/2% פערציגונג ענטגעגען אונד צאהלט דיא ריזנטענשייטער אויס אייגענעס. דער קליינסטע אנטיילשיין איינעס מיטגליעדעס בערענגט 5 קראנען.
נעהערע אויסקינסטע אים בירא דער פאלקספארשוסס-קאסע קראקויא גער-טרודגאססע 9 אין דען בירא-שטונדען צווישען 9—1 אוהר נאכט.

די דירעקציון

דער פאלקס-פארשוסס-קאסע.

למען דעת רבים.

אנטווארטליך מחותנים, וואס פראגען מיך אין אויב איך קאן טיילנעהמען אין זייערע שמחות אלס בר חן און וועפיעל איך פערלאנג זאל אייך קיין וואונדער נישט זיין וואס איך שווייג ווייל שוין 2 יאהר ווי איך האב דאס בדחנות ביה מתוך נחת אוועק געלעגט. איך ער-צייגע ווייסע וועש עט שיר-צען. איך דאנק אייך, וואס איהר גע-דענק מיך און ווינט איך נחת פון בניס ובני בניס.
ראובן וואכטעל — טארנוב.

לטובת בתי-הספר.

הרפסנו תעודות מהודרות והגנו מכורים אותן למורים ולועדים בלי כל רוה במחיר שני כתרם כל טאה.

לפנות אל :

Verein „Safa Berura“, Tarnów
Neugasse 12.

מיין האטעל

און רעסטוראציע כשרה

נעבען קאפע צענטראל אין קאלאמעא
אין פון אלע יודיש ארטהאראקסע געסט אלס זעהר בעקוועמ, ביליג און אנגע-נעהם אנערקאנט געווארען.
גרויסער זאאל געאייגענט פיר אונ-טערהעלמע, פארטרעגע און התונות, שעה-נע צימער, בעסטע כשרה קיכע, קויפ-מעניש גאסמחווה, ביליגע פרייזע, פיר האנדעלסריווענדע פארצוגספרייזע, קומט איבערצייגט אייך.

SALOMON SPERBER, KOLOMEA.

מלמד יבוקש

לבית תלמוד תורה פה דארוויין, שיהי מומחה בלמודים עבריים ובעל מרות טובות אומן פדגוג, שראוי למנותו מורה ראשי מנהל הת"ת. משכורת מאה בתרים לחודש. מי האיש אשר לו כשרונות אלה יפנה במכתב עם תעודות נכוהות, עד חוה"מ פסח הבע"ל, אל גובר הת"ת
Dawid Herzberg, Radautz, Bukowina

שליבונין של פסח מלאנצקא.

הרוצה להנות מהמשקה הטוב והמיטובה הזה, תעשית יהודי חרד בגלוציא עצמה (ולא מן הפבריקות בהוץ לארץ השודרות) יפנה אלי בעוד טועד וישיג מבוקשו עצהיוט. המחיר בשנה הזאת לסמוגים ולסוהרים: 210 K. בעד הקטי בעל 75% פרימא אב סמאציוא אלט סאנדען עם הבית. — למען תת חיבולת גם ליחידים לקנות, הכינותי בשנה הזאת כליס קטנים בני 4 1/2 ליטרות כסחוד II בתרים אב שטאציוא הניל עם הכלי בנאכנאחמע. השליוואווין מלאנצקא ספורדס להמעולה במינו הן כסעמו וכדיהו והן בהשגחה יתרה בעניני כשרות בעמדו תחת יד הרה"צ כאלט סאנדץ שליטיא מהחל עד כלה וכל הכלים גדולים וקטנים התומים בחותם הרב הניל. יבחנונו נא הקונים ויאמחו דברי.

זלמן גראסבארד

Salomon Grossbard, Łącko
p. Stary-Sącz.

Compagnon gesucht

mit Kapital von ca. K. 50.000

behufs Ausdehnung eines seit 20 Jahren bestehenden, besteingeführten Fabriks- & Engros-Geschäftes. Groses Arbeitsfeld & glänzende Zukunft vorhanden.

Zuschriften erbeten sub „Zukunft“ an die Expedition dieses Blattes.

כטר מעטה משובה לפקח
J. B. RAPAPORT
 Dąbrowa bei Tarnów
 GROSSMETHBRAUEREI
 Gegründet im Jahre 1878.
 u. Premiiert mit Goldenen Medailen.
 עמפיעלם זיינע אללגעמיין געריהמטע
 ערצייגונג אין פערשידענען סארטען,
 א. צ.: ראטהען, ווייסען, דאפעלמעטה,
 קאפאוויץ, מאלניאק, ווישניאק, אלטער
 בומעלען-מעטה, אללא מאלאנא צו
 בילליגען פרייען; פערנער ביענענוואקס
 און שלאדערהאניג פיר קאלאניאל-
 ווארענהאנדלונגען. — פיר רעעלע
 בעדיענונג אונד פאללסטע צופריע-
 דענהייט ווירד גאראנטירט.

דרי דוד ראטהבלום.
 סניגור לעניני עונשין פתח את לשכתו בוויין
 I. Bräunerstrasse Nr. 7.
 אל לשבתי יבולים לכתוב בכל לשונות
 המדינה.

ISIDOR KRIEGER
 Friedland bei Mistek (Mähren)
 פערענדעט פוהירמאנס- אונד פיאקער-
 פייטשען אויס פרימא קערן-לעדער גע-
 שניטען צו בילליכסטען פרייען. פערזאנד
 פער נאכנאהמע.

M. Gutwirth, Bochnia
 liefert Knochenmehl und
 Thomasmehl in jeder
 Gehaltslage zu sehr billigen
 Preisen.

דער חסידיזמוס
 ספר יקר ונכבד לקורות השתלשלות
 החסידות מימות רבנו הבעש"ט הקדוש
 זצ"ל עד דורנו זה, וקורות חיי כל האדמו"רים
 הקדושים, אדירי האמונה, נושאי דגו
 החסידות זללה"ה מאז ועד עתה, חובד
 בשפח הגרמית מאת החיג המפורסם החוקר
 מקובל, נזר החכמים ופאר החסידים,
 מוה"ר אהרן מארקוס שלי"טא.
 הספר הזה הוא חדש בספרותנו כי
 עד עתה לא נכתב שום ספר, שיספר
 באריכות תולדות החסידים והחסידות כמ
 הספר הגיל ועשה רעש גדול בתבל.
 מחירו מתוך 12 M. להשיגו בבמה"ם של
S. MARCUS Buchhandlung
 in HAMBURG Schlüterstr. 79.
 כן יש להשיג בבית-מסחר הגיל
 שאר ספרי הר"ר אהרן מארקוס נ"י.

דאס וואונדערפאללע פאטענטימירטע
ברוכבאנד
 פערפאלקאממט.
 אנפראגען מיט רעטורקארטע אן
M. Kantrowitz, Podgórze bei Krakau.

פיפען
 אויס האליץ פיר וויין אונד ביער פיינסטע
 סארטען בייא
L. APERMANN, BRODY.

Wyd.: { Naftali Hof
 S. M. Laser
 Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
 Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
 Bożego Ciała 22.

פלשתינא
חברת מסחר טיגרו ושותפים
 בלבוב, רחוב זאלקיעווסקא 129

מטרתנו ומטתנו להרים את המסחר, העבודה, המלאכה והתעשייה
 בארץ חמדתנו ולהפיק תוצאות ארץ ישראל הנעשים בידי ישראל
 בארצות פזורנו בבתי ישראל. חברתנו תמכור ינות וקאניאק משובחים
 מכורמי התקוה המקיימים כל המצות התלויות בארץ. על כל חבית
 וחבית נמצאים הכשרים מהרב בפתח תקוה, וגם פה יעיד עלינו הרב
 דמתא על כל הבקבוקים בכלל ובפרט השמורים בשמירה מעולה
 בכשרות לפסח למהדרין מהמהדרין.
 יש לנו שפן זית זך לאכילה ולתפנוקי מעדנים
 מיופן. בורית לתמוקי הנשים מן "העתיד" בחיפה ועם חפצים מעצי
 זית מירושלים. — נבמש סוכנים בערים הגדולות, אשר יוכלו לראות
 ברכה בעמלם. בשם החברה דוד צבי נמר.

Newyorker Germania
Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
 Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 " 176,528.370.—
 Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 " 30,748.986.—
 Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— }
 Reserven v. früheren Jahren für Dividende " 11,718.647.— } " 13,934.003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Policen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsjahre die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizza frei verfügen, gemäss der in der Polizza ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:

Sigmund Gleitzmann, Krakau
 Jasnagasse 5.
 Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

כשרה זעלכווארען-פאבריק
A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט
 מיט דען מאדערנעסטען בעהעלפען אייגענעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ג. וו
 אונד ערצייגט נזר פרימא-ווארע
בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

הוצאת "ספרות".

יצאו לאור ספרי-מקרא לילדים עם ציורים בעלי צבעים שונים:
 (א) חיות הבית. בתבנית 4° גדולה עם ציורים מגוונים גדולים, מלבד רבים
 בעלי צבע אחד בתוך המקסט בכריכה יפה. המחיר 1.00 רובל, פורטה 12 קופ
 (ב) דון-קיוחט. בתבנית 4° עם 6 ציורים מגוונים גדולים ומקסט גדול
 בכריכה יפה, מחירו 75 קופ., פורטה 8 קופ.
 (ג) רובינזון. בתבנית 4° עם 6 ציורים מגוונים גדולים ומקסט גדול
 בכריכה יפה, מחירו 75 קופ., פורטה 8 קופ.
 (ד) I החרפי. II בעל-מופת. בתבנית 8° עם ארבעה ציורים מגוונים
 מלבד ציורים בעלי צבע אחד בתוך המקסט, מחירו 25 קופ., פורטה 4 קופ.
 (ה) הגמדים. בתבנית 8° עם ארבעה ציורים מגוונים, מלבד ציורים בעלי
 צבע אחד בתוך המקסט, מחירו 25 קופ., פורטה 4 קופ.
 הספרים האלה מלבד יתרונם הגדול לחבב על התלמידים את הקריאה וללמדם
 את השפה מתוך משחק, טובים מאד לתשורות ליטי מועד וחג וכיחיד לתשורות
 לתלמידי בתי-ספר בימי הבהינות.
למו"ם ולמורים הגחה גדולה!
 הכתבת:
"VERLAG SAFRUS" WARSZAWA ZŁOTA 83.

הופיע בחוצאה הרשח וגדולה
שירי ציון
 בעברית, יהודית וגרמנית. 90 שירים המסחר כתר
 אחד עם המשלוח. מעט אכספולרים נרפסו על
 ניר יפה מאד במחיר 2 כתר. מן קבץ סגנינות
 הקודם ישנם עוד מעט אכספולרים ומהירים כעת
 2 כתר. הכתבת:
M. Hübner, Nadwórna (Galizien).

הרשה
 הנני ונתכבד להודיע, כי עזדתי
 את וכתתי הורחתי גם צטפת
 הורחתי יהודית הוודו צרת.
 ועתה יוכל כל אחד להסתנות
 צונכתתי הורחתי, גם חלה שאין להם
 שום ידיעה צאשכנזית וצטוחים הם
 כי יקבלו להם את השפה העזרית
 צכל ווקצעותיה על נקלה צזונן קצר.
 עדים הם חלפי התלונדים
 קשההתונשו צונכתתי הורחתי וצזאו
 על ידם לונותרתם צאשן אקר לח
 קוו. פרוקפקט ונפרט חנס, זרגוני
 או אשכנזי. (הסולה 25 הלר צעד
 הפרוקפקט ווקצל את ספרי "התונות
 וטפוקיס" חנס אין כקף). וכתתי
 לדוגמא צצפת הורחתי זרגונית 1.20
 צצפת הורחתי אשכנזית (צחותיות
 עזרות) K. 1.—
S. WALKOWSKI, KRAKAU
 Postfach 119.

מי זה יודע
 את האדרסה של ר' שלמה פערלמוטער
 או וויינבערג, הוא מורה או דרשן או מטיף
 יליד קאזעניץ בפולן הרוסית, שנותיו כבן
 ששים וגר שנים רבות בקראקא. הראשון
 המודיע אדרסתו יקבל מאתי 10 רובל
 במתנה.
Perlmutter, Warszawa Grzybowska 11.

נזר 2 העללער קאסעטע זיא
איינע פייערראסע
 צינען דעם בעטראגעס פער מאג אונד
 זאלל איינע זאלע אין קיינעם געשעפטע
 אונד אין קיינער וואהנונג פעהלען, דא זיא
 דארוך רוחיג שלאפען אונד פאהרען
 קענען אונד אונטערוועגס זיך איהרעם
 פערמעגענס זיכער פיהלען.
 עם ליעפערט דיא בעסטע קאנסטרוק-
 ציאן פייערפעסטען אונד גענען איינברוך
 זיכערע קאסען אויס דער
ווינער קאסענפאבריה
 זעהר קאנקורענצעפהיג פיר ווייעדער-
 פערקייפער אונד פרייוואט פיר
 זעמטליכע צוועקע אונד צו יעדעם מעבעל-
 גארניטור לויט וואונש אהנע מעהרקאסטע-
 פאסענד
ARON SCHWARZ, CHRZANÓW.
 סאלידע פלאטצעפערטעטונגען ווערדען
 געזוכט. — פערלאנגען זיא אפערטע.

נגועי מכות טריות ופצעירגלים
 אף אלה שלא יוכלו למצוא תרופה
 בשום מקום, ידרשו נא חנם פרוספקט
 ותעודות נאמנות, שנכתבו בידי רופאי
 אוסטריא וחולים שנרפאו, מאת
Apotheker C. W. ROLLE
 Altona-Bahrenfeld Deutschl.